

avantext

■ CONSTANTIN M. POPA sensul alternativei

„Conceptul de regenerație – atât de specific pașoptist – devine de cea mai urgentă actualitate”
(Adrian Marino)

La început a fost Constantin Lecca, Pictorul, cărturarul, profesorul. Și al său *Mozaicul*, inaugurând presa culturală din Oltenia, simultan cu inițiativa lui Gheorghe Bariș în Transilvania. Era anul 1838.

Apoi au fost Nicolae Marinescu, C. M. Popa și Ilarie Hinovcanu. Directorul, redactorul-șef, secretarul general de redacție. Și *Mozaicul*, într-o nouă serie, începând cu anul 1998, ca alternativă particulară la ceea ce exista în Craiova prin consacrare oficială. O revistă cu program, încurajând dezbaterile de idei, spiritul critic, abordarea estetică a marilor teme ale momentului, cultul valorilor europene. Era o toamnă de o limpezie în impenetrabilă, de un farmec elegiac, blând, contrastând cu emoțiile, neliniștile, scepticismele ori sfidările celor ce s-au atașat publicației formând „nucleul dur” al mozaicilor: Ion Buzera, Gabriel Coșoveanu, Horia Dulvac, Sergiu Ioanicescu, Ion Militaru, Sorina Sorescu, Aurelian Zisu.

S-a produs, atunci, fericita întâlnire cu marele ideolog Adrian Marino, care, promovând orientarea neopașoptistă, a recunoscut în *Mozaicul* un comilon *sui-generis*. Argumente? Fondatorul fusese un prepașoptist, publicația reînviată exprima ideea policentrismului, iar programul ideologic era axat pe liberalism, europenism, inițiativa privată, dialog. Cu prilejul pasusurilor sale craiovene, Marino ne mărturisise adesea, cu patos reținut, crezul său, arderea ideilor fiind trădată doar de strălucirea ochilor: „În această orientare precursore, inovatoare, de *avangardă*, cu vechi rădăcini, nu intră nici urmă de naționalism, sovinișm, izolaționism, provincialism, sau autarhie culturală. Incitare creatoare, stimulare, emulație permanentă, spirit de concurență și competiție, dat; compilație, pasișă mecanică, vasașitate, epigonism lipsit de personalitate, servilism cultural, categoric, nu!”

Mai este de actualitate neopașoptismul? Desigur, privind retrospectiv, multe dintre dezideratele programului s-au împlinit. România a devenit țară membră a U.E. și a Alianței euroatlantice, modernizarea structurilor socio-economice este în desfășurare, câștigă din ce în ce mai mult teren ideile privind libertățile individuale, spiritul democratic, în plan cultural valorile românești își impun legitimitatea internațională.

Și totuși, fie și sub o altă denumire, unele dintre principiile și soluțiile neopașoptismului rămân viabile. Încă nu s-au introdus, în termeni compatibili și intelighibili standardelor europene, reformele și instituțiile necesare. Mentalitatea și deprinderea mecanismului democratic n-au fost consolidate atât vreme cât se manifestă puternic reflexele birocratice, corupția și abuzurile de orice fel. „Siguranța personală”, de care vorbea în urmă cu peste 160 de ani V. A. Alessandri, separarea puterilor în stat, descentralizarea administrativă urmează încă a se realiza.

În sfera culturii, să observăm că, deși s-a discutat enorm pe tema crizei identitare, nu s-au găsit rezolvări satisfăcătoare la angosarea globalizării. Dacă proclamarea libertății de expresie a devenit o realitate, ea trebuie dublată de exercitarea spiritului critic în sens rațional, antidogmatic, antimistic și antifolkloric. Înăfășurarea lucrărilor de referință, de sinteză și de documentare înaintază lent, principiul enciclopedismului trebuind a fi reactualizat. Regăsirea organicității culturale, după decenii de dictatură, cenzură și represiune se impune, impunându-se o nouă formă de profesionalizare a domeniului prin eliminarea improvizăției, superficialității, nepotismului, partizanatului politic, prin acceptarea exigențelor cerute de exactitate, rigoare, organizare, continuitate, originalitate.

Iată sensul alternativei la izolaționism, nivelare intelectuală, imitație pasivă, aculturație, naționalism agresiv, un sens asumat de către gruparea mozaicilor prin abandonul conștient al contemplației decorative în favoarea atitudinii decise. O culoare vestinduse: prospașă adăugată, de acum, în însumarea cromatică a revistei, Luminița Comeanu și Xenia Karo-Negrea.

Poate ideologia neopașoptistă, suspectată pe nedrept de anacronism, ar putea fi numită, astăzi, când tânăra generație se implică atât de pragmatic în efortul de regenerare a spiritului românesc, restabilind o nouă relație cu trecutul, **programul regenerației**.

Evident, cuvintele se schimbă, ea și reperle, dar, și în *anno domini* 2008, chemarea rămâne aceeași. Așași firesc și cu o franchețe curcioro imperativului continuității, Cosmin Dragoste, Gabriela Gheorghioșor, Silviu Gongonea, Adrian Michididută, Petrișor Militaru, Tiberiu Neacsu, Mihaela Velea sporesc, tot mai vizibil, imaginile inconfundabile ale construcției mozaicite.

Mozaicul are energiile necesare și disponibilitatea reacției la noile provocări ale prezentului.

Gheorghe Asachi: „Mozaicul cel interesant”

(Albina Românească, 1839)

Lucian Irimescu

„Să nu uităm că *Mozaicul* este, de fapt, seria a doua a unei reviste pașoptiste, făcute de C. Lecca. Ei bine, pașoptismul actual a reînviat prin *Mozaicul*. Deci noi suntem într-o fază neopașoptistă, de liberalism, de spirit critic, de europenism și de inițiativa locale creatoare”
(Adrian Marino)

■ **MIRCEA MUTHU**

Mozaikul – 170

În volumul **175 ani de presă românească** (1829–2004), imprimat la editura Realitatea în 2004 – de fapt un album aniversar ce reproduce facsimile comentate din primul deceniu al perioadelor românești – înfățișarea muzeală reduce în memoria noastră culturală „foi” imprimate cu ferme cătoare stângăcie datând din 1723 (*Calendarul românesc de la Brașov*), 1804 (*Calendarul de la Buda* al lui Sincăi), 1829 (*Curierul românesc* al lui Heliade-Rădulescu) sau din 1838 (*Foaie pentru minte, inimă și literatură* la Brașov). Punctul de miră îl constituie însă evocarea publicației ieșene *Albina Românească*, cu primul număr ieșit de sub teascurile tiparniței în 1829. Or, din „filmul devenirii și afirmării gazetăriei în limba română” – alcătuit, altfel, cu dragoste și competență de Corneliu Leu – absentează **Mozaikul** craioven, săptămânalul cultural cu 52 numere, apărut în răstimpul unui an (1838 – 1839). Lui Constantin Lecca – pictor, dascăl, literat și editor la școala lui Zaharia Caracalechi (colaborând de altfel la *Biblioteca românească de la Buda*, 1821, a acestuia) – i se datorează primul periodic de cultură din Oltenia și despre care informările din dicționarele noastre sunt și parcimonioase și inexacte. Lectura acestuia, înlesnită de editarea sub formă de

volum și cu transliterarea alfabetului de tranziție a originalului la editura Aius (în 2005) este instructivă, astăzi, din cel puțin două perspective intersectabile – structurală și funcțională. Astfel, formula de magazin însumând pagini ficționale în coloratură romantică dar și de interes emanent didactic sau chiar științific ilustrează tardivul proiect luminișt de educare a cititorului. Iată, de pildă, reproducerea scrisorii prin care „ubitul nostru Efor și Ministru”, Grigore Știrbei donează Școlii Centrale din Craiova „50 de bucați” dintr-o lucrare tradusă din franceză: „Deprinzându-mă la traducție din franțuzește în românește, am dat de această carte, ale cărei frumuseși religioase și morale mă îndemnară a o traduce, și socotind că publicul cetitor ar putea să culegă oarecare folos dintr-însa o și dedei la tipar”. Aceiași dezerat vertebralăz folietonul întins pe mai multe numere intitulat *Morala*, luat din *Curierul Românesc* (cu particularizări de tipul „morală a turcilor”, „morală a arabilor” ș.a.), publicarea textelor sapiențiale și, tot sub formă de folieton, a paginilor de proză nuvelistică, majoritar mercantilă, sau a micilor istorisuri, iarăși moralizatoare. Ar fi interesant de aflat listele de prenumeranți – importante pentru reconstituirea mediilor sociale care aveau revista lui Lecca și,

prin extrapolare, pentru orientarea preasopțistă a publicației. Apelul la abonații virtuali se face printr-o mărturisire învăluită și totuși limpede. La șase luni de la apariția primului număr **Mozaikul** (*Id est*: Lecca) dorește, cu umilința dar și cu orgoliul intelectualului, „să i se plătească regulat plata de peste an”, pentru că „altminterlea mi-e frică să nu mă bolnăvesc... că în starea în care mă aflu, de mă voi bolnăvi, abia s-o poci duce până voi împlini anul” etc. Revista a împlinit anul dar vrednicul editor și traducător n-a mai reușit – în pofida diligențelor depuse pe lângă „Domnii Abonați”, „a-i da o formă nouă, coprinzătoare”. Adresarea ceremonioasă din finalul ultimului număr (*Către Domnii Abonați*) a rămas ca atare, adică fără urmări, dar cele 52 de numere alcătuite, însumate, o parte constitutivă „proiectului european” românesc. Cu restituirea **Mozaikului** și cu observarea înrudirilor de fond cu celelalte publicații din epocă un veritabil puzzle jurnalistic național a fost completat cu piesa care îi lipsea. Alături de „foile” tipărite de Asachi, Bariș sau Heliade, Oltenia rotunjește un cvartet cultural iar cei care ni l-au oferit – Nicolae Marinescu și Aurelia Florescu – binemerită, ca și actualul **Mozaicul**, de altfel, grațitudinea istoricului și culturologului de astăzi.

Lucian Irimescu - Strugure frunză

■ **CONSTANTIN CIOPRAGA**

deschiderea spre universal

Mozaicul se înscrie prestigios în categoria periodicelor culturale de plan larg, implicându-se inteligent în mișcarea de idei contemporană. De remarcant în paginile sale fervoarea analitică, spiritul polemic (decent), aspirațiile constructive. Adesea remarcabile, dezbaterile teoretice cu suport estetic, tezele vizând literatură, artele vizuale și dramaturgia, ating cote înalte. Expresie

plurală a fondului existențial oltean, *Mozaicul* excellează, pe de altă parte, în deschiderea spre universal. Ii asigură și îi veghează destinul o echipă de intelectuali devotați. Solidaritatea lor, exemplară, impresionează.

La 170 de ani de la fondare și la un deceniu de serie nouă – un cordial salut de la Iași. Mari realizări în perspectivă!

■ NICOLAE MARINESCU

argument pentru viabilitatea unui concept

Conceptul de „neopapsotism” a fost impus în dezbaterea publică postdecembristă de Adrian Marino. Savant de anvergură universală, „disputat între teoria literară și ideologia culturală”, cum observa C. M. Popa, s-a bucurat de această recunoaștere ca foarte puțini conaționali contemporani. Apariția *Rumänische Erzähler der Gegenwart, Gute Schriften*, Bern, 1972, *Etiemble ou le comparatisme militant*, Paris, Gallimard, 1982, *Tendances esthétiques*, în: *Les Avant-Garde Littéraires au XX-ème siècle*, vol. II, *Théorie*, Budapeste, Academiai Kiado, 1984, *Comparatisme et Théorie de la Littérature*, Paris, Presse de France, 1988, *Teoria della letteratura*, Bologna, Il Mulino, 1994, *Biography of „The Idea of Literature” From Antiquity to the Baroque*, Albany, N. Y. State, University of New York Press, 1996, *Moderno, Modernizam, Modernost*, Beograd, Narodna Knjiga, 1997, ca și numeroase traduceri ale scrierilor sale, chiar și în japonieză, dimensioanelor sale mai largi, spirituale și intelectuale, sunt o stare de fapt în cultura română.

Însă Adrian Marino este, asemenea unui Miron Costin, Dimitrie Cantemir, Bogdan Petriceicu Hădeșu sau Nicolae Iorga, mai mult decât un mare specialist, o mulțime de capete de mormânt, o capacitate de a se proiecta în amănunțit de a-și proiecta știința, dincolo de laboratorul creației, în viața socială și publică. Implicarea sa în politică nu a fost întâmplătoare, cărturarul trăind puternic sentimental datorită de a-și pune știința și capacitățile în folosul celorlalți. Cei paștre spreceze ani de detenție și devotamentul arătat până în ultima clipă reabilitării personalității „inadapțatului” Alexandru Macedonski o dovedesc fără echivoc. Retragerea din politica militantă a reprezentat nu o renunțare, ci fortificarea, pe o poziție de rezistență, în militantisim doctrinar, capabil să pregătască și să susțină mutațiile necesare să asigure progresul durabil al lumii, de care era profund atașat. În recenta sa lucrare, *Adrian Marino, ideocraticul imperient*, Craiova, Simart, 2008, Constantin M. Popa constată: „Radiografia României actuale echivalează cu o lectură ideologică având drept coordonate «comunizarea profundă a poporului român», medio-critica clasei noastre politice, defectele naționale, roșul intelectualității și al societății civile, soarta deținutului politic, imaginea negativă a unei „culturi de publicități și poezi”. Toate acestea sunt recunoscute ca „obseșii” ale existenței raționalistului care pledează pentru un viitor românesc și european în același timp, pentru omnia creatoare, pentru o cultură neocomplexată, neopignică, solid edificată”.

Dificultatea acceptării conceptului de neopapsotism vine, în primul rând, din dificultatea cuprinderii proiectiei intelectuale a unui cărturar cu multă chibză peste media categorică socială și, în al doilea rând, din tragica sfârșire pe care, aparent paradoxal, comunismul a produs-o în corpul social românesc, rupând, prin efecte perverse, intelectualitatea de restul societății.

Sigur că într-o măsură importantă viabilitatea conceptului marinian trebuie văzută și prin

capacitatea lui de a opera în afara spațiului românesc, în lumea europeană de astăzi și, de ce nu, într-un timp al „globalizării” și în celelalte spații „culturale” ale lumii de azi.

Conștient desigur de dificultățile promovării conceptului și, mai departe, a proiectului său de modernizare a României postdecembriste, Adrian Marino s-a dissociat fără echivoc, deopotrivă, de „naționalismul de groată” ca și de „europenii de nicăieri”, a căror existență nu a contestat-o, văzând însă viitorul în „a treia cale”, concept dezvoltat consecvent în multe studii, inclusiv în *Mozaicul*.

În studiul introductiv la *Revenirea în Europa. Idei și controverse românești. 1990 - 1995*, Antologie și prefață de Adrian Marino, Aius, 1996, trecând el însuși în revista dificultățile înțepinerii, spune: „Prea multe iluzii nu ne facem. Se poate aminti, totuși, că întreaga problema nu este total necunoscută nici culturii române contemporane, că ea are precursorii ei imediați. O minimă inițiere preabilă, prin urmare, există. Controversele anterioare pe tema «tradiției și inovației», «sincretism și protocronism» și celelalte au în centrul lor tocmai această idee europeană. Ea mergea deci pe un drum deschis. Poate fi, în consecință, reținută și regândită, în oarecare măsură, de cauză, de la nivelul sfârșitului de secol 20, în noi-

le condiții istorico-ideologice, din ferice, total schimbate”. Metoda raționalistă a studiului bazat pe evaluarea amănunțită și fără prejudecăți a ceea ce au realizat înaintașii, pentru a proiecta un viitor mai bun, în concordanță cu optimismul iluministilor și al generației pașoptiste, dă încredere și puterea de a merge mai departe.

„Integrată” politic în Uniunea Europeană de la 1 ianuarie 2007, constatăm cât de dificil este procesul „integrării” în celelalte planuri, de la cel economic la cel cultural, de la cel instituțional la cel moral, sursa profundă a ritmului lent al schimbărilor dezirabile fiind, până la urmă, lipsa de concept, incapacitatea liderilor și a societății în întregul ei de a-și proiecta coerent, nu numai drumul, dar chiar și ținta. Adrian Marino a înțeles, între primii români în perioada postdecembristă, acest imperativ, mai mult, a fost între și mai puțini care au lucrat temeinic și perseverent pentru a-l împlini. Explicând titlul antologiei amintite, Adrian Marino scria cu luciditate și cu fermecitate:

„*Revenirea în Europa* trebuie înțeleasă, exclusiv, în sensul reafirmării energice – și uneori polemice – a adevizii și integrării țării și culturii noastre în sistemul instituțiilor și valorilor europene. Pe toate planurile, după decenii de izolare totalitară și de virulență propagandă anti-occidentală. Căci, în rest, Româ-

nia, țară europeană, în sensul plin, geografic și cultural al cuvântului, n-a «trestit» și n-a «plecat» niciodată din Europa. După 1989, a reînnoadă doar un fir și își regăsește, în mod salutar, o tradiție istorică.

Orice s-ar spune, în ciuda unor exaltări de extremă dreptă, care detestau influențele occidentale și preconizau utopic „descuplarea de Europa”, România modernă, cel puțin de la 1848 încoace, a fost – în ciuda insuficiențelor sale istorice – o țară orientată spre cultura și civilizația europeană. Ea a privit todeauna spre Apus și nu spre Răsărit. Uităm, în același timp, că prima ideologie activă și coerentă, în toate pricinile românești a fost curentul iluminist, admirator al „Europei luminate”.

Drumul încă lung al „revenirii” noastre în Europa face din demersul ideologic al lui Adrian Marino un reper necesar, convertibil în fapt de conștiință și în acțiune. Pentru multă, destui chiar intelectuali cu pretenții, neopapsotismul s-ar afla în surfință: ne întoarce în trecut, aduce un aer de vetustețe, ne provincializează. Cine mai este astăzi, în Europa invocată, interesat de pașoptism? Ei bine, răspunsul meu este acela că, în substanță, aproape toată lumea. Și așa începe oserpând că dacă pașoptismul a inspirat Europei conceptele de „națiuime” și „național”, transformându-le în mod de viață, una dintre frământările cele mai acute ale Europei de astăzi este chiar aceea legată de afirmarea valorilor naționale. Pentru apărarea lor, statele europene fac aproape

foarte comun, solidarizându-se împotriva globalizării, acceptată în plan economic, dar respinsă hotărât în cel al culturii, apreciat ca „identitar”. Multiculturalitate, plurilingvism, policulturalism sunt noi vectori ideologici mențiți să renforceze „spiritul național”, care îi înflăcărează pe pașoptiști din întreaga Europă. Ba, dacă ne gândim la „recentele” mișcări de eliberare națională din Asia, Africa sau America de Sud, ca să nu mai vorbim de tendințele separatiste tot mai numeroase și mai puternice pe criteriile identității istorice și culturale, putem înțelege funcția revelatorie a conceptului. Să nu mai vorbim despre ideea de „liberate”, al cărei conținut modern și afirmare la nivel de masă se datorează de asemenea pașoptiștilor, ca și aceea de „egalitate”, mențată prin actualizarea, „de șanse”, valori ferite de care Europa și Modernitatea sunt, cel puțin pentru foarte mulți dintre noi, de neîmăginat.

„Neopapsotismul” se dovedește un concept la fel de viabil ca acela al „Europei naționale” prin acoperirea realităților românești și europene contemporane și prin proiectarea unui model uman și al unei societăți în care viitorul implică raționalitatea și responsabilitatea membrilor comunității. Atribuindu-i conceptualul său o dimensiune istorică, Adrian Marino își asumă „un act constructiv și patriotic”. Că și pentru că suntem la una dublu moment aniversar, îi vom lăsa ultimul cuvânt citând din articolul său „Multiculturalitate, lumini și umbre”, din *Mozaicul*, nr. 1-2, 2001:

„Să nu uităm că *Mozaicul* este, de fapt, seră a doua a unei reviste pașoptiste, făcute de C. Lecca. Ei bine, pașoptismul actual a reînviat prin *Mozaicul*. Deci noi suntem într-o fază neopapsotistă, de liberalism, de spirit critic, de europenism și de inițiative locale creatoare”.

Un argument pentru viabilitatea unui proiect!

■ ADRIAN DINU RACHIERU

un proiect provocator

Convins că în câmpul nostru cultural *critica de idei* ar aduce „un suflu nou”, incomodul Adrian Marino – dorindu-se (și fiind) *ideocratic* – a pledat, consecvent și coerent, cu „alan categoric” pentru un proiect de avertură, impunător, de reflexie românească. Ceea ce a și reușit. Știind prea bine că rațiunea ultimă a literaturii se află, negreșit, dincolo de ea. Și că, logodind (himeric) cultura și politicul, dezvoltând etnicoclopedismul (fute taxa de uncol pentru dreptanacare) și slujii eforturile de democratizare și reformism pe fundalul liberalismului, raționalismului, policentrismului, ideii dragi pentru care s-a bătut o viață. Dar „gânditorul categoric” (cum, fericit, l-a numit Constantin M. Poni), păianjenul Pașii, începtorul și-a dorit cu ardore, în realitatea imediată, „revenirea în Europa”. Militantismul său s-a cheltuit, fără economie, și în această direcție oferind (v. *Al treilea discurs*) un mesaj neopasopist corectiv pentru a dobândi o *dobla ereditate* (a fi român și european, în același timp) și a licheida tarele naționale, acea pece a „neisprăvitului” (cum zicea D. Drăghiceanu) care ne înșoțește în Istorie. Adică fenomenele de disgenie, superficialitatea și fragmentarismul, foiletonismul și poeocentrismul, șind de contexte hrănind, paradoxal, „fraudele piase” în numele orgoliului național și înjund respectabilitatea. Știind că în „țara formelor fără fond” n-am prea aprofundat, ci doar am adoptat, de ochii lumii. Ceea ce, vai, se întâmplă și azi, maneuverându-se de dezinvolt, cu vioșie ireponsabilă, o retorică mincinoasă. Or, ceea ce impune la Marino, pe toată întinderea preocupărilor sale (ca spirit insatibil) ar fi tocmai *seriozitatea și profunditatea*.

O teribilă energie pozitivă, biciuită – probabil – și de frisonul recuperărilor și un elan pasopist meru în cloceț îl mână pe Adrian Marino spre marile proiecte, criticul fiind convins că trebuie înțeles *ceva*. Ieșind din aceeași orgolioasă, el avea la îndemână (și) supapa călătoriilor, interesat – cu o vibrație grandioasă – de cunoaștere, deschidere, dialog. Trecut printr-o experiență existențială plină de frustrări, ostracizări, adversități (eclipsând, inevitabil, magnetismul ficțional), dovedind o psihologie adolescentină, alternând candoaarea cu crisparea, Marino s-a bătut toată viața, cu, o melancolie de ciclop” (Gh. Grigurcu), pentru *legături culturale libere*. În pofida sistemului opresiv de la noi, el s-a manifestat de altminteri ca un om liber, spargând blocada, vestejind mentalitatea fragmentaristă pentru a înscrice competitivitatea critică românească în sistemul european de referințe, blamând satelizarea.

Dar o europenizare „aproximativă”, observa Adrian Marino a înșoțit devenirea societății noastre, fără a transforma preceptele europene în *realități locale*. Mai mult, România continuă să rămână „țara lui pseudo”. Astfel de opinii, deloc singulare sau surdinizate invocă experiența postpasopistă și analizează necruțător „jocul” elitelor. Fiindcă, negreșit, în dezlegarea ecuației românești realității geopolitice și presiunile contextului internațional au cântărit (decisiv, uneori) doar

comportamentul elitelor noastre, fie ele politice ori culturale, nu trebuie scutit de o lucidă și nepărintoare analiză. Ea nu a fost încă făcută.

Avanșarea de epitețe negative a coplesit profilul epistemic, alimentând o etichetologie prosperă. Cum vom reacționa? Fiindcă imagologia răuvoitoare poate fi domolită, în primul rând, printr-o corecție a realităților autohtone. Din nou, soluția mărișcă nu se pare corectă: alinierea europeană nu se rezumă la o etapizare tehnico-legislativă, ci presupune localizarea și internalizarea valorilor și a mentalităților, aducând Europa *acasă*. Obținând, așadar, o „dobla ereditate”. Fiindcă, de fapt, *al treilea discurs* pentru această nouă identitate pledează.

Să mai notăm că exigențele integracioniste cor o societate performantă; nu se impacă, nicidecum, cu improvizată, criticismul steril, vorbăria întreținută de un tonus balcanic, irosind energii și eșuând într-un politicianism centrifugal. Trebuie, foarte exact, să definim *ceea ce vrem să fim*, reintr-oarea într-un trecut fals-ede-

nic este imposibilă și contraproductivă. Nu acolo sunt soluțiile.

Formele sunt autogenerative; ele își creează, în timp, progresiv, prin strădania și completările la care se obligă „curgerea” generațiilor, fondul necesar. Stimulația se poate dovedi fertilă, conectând mentalități, deprinderi, sisteme de gândire, reflexe și moravuri. Cu o condiție însă, meru în cumpănă la meridianul nostru: *continuitatea eforturilor*. Din păcate, ispi-tada amănică, tema manoliăniă, fixația manihelică, răvna furioasă a demoiților în perspectiva unui nou start în Istorie, de regulă ratat, compromis *această* condiție și mută accentul de la *evoluție spre revoluție*, retezând puțina creșterii organice. De altfel, amănând rolul propulsor al ideilor, forța lor critică și vizionară întreținând o fertilă tensiune va trebui să admitem că asimilarea unui program radical, penetrând straturile României „profunde”, nu s-a împlinit nicicând.

După cum se știe, cultura noastră este poeotocentrică. Ne lipsesc o tradiție raționalistă, iar mentalitatea literară, precimentată, blochează sau deformează circula-

ția ideologiilor. Așa fiind, filosofia integracionistă va vehicula mai degrabă o „cultură a sentimentelor”, cu reacții emoționale, viscerele și mai puțin o argumentare „rece”, cu blinda și științific. *Literaturismul* culturii noastre, denunțat cândva de M. Ralea, va cultiva esismul sprintar, obsedat de efecte stilistice. Or, cele două moduri de a gândi lumea influențază (și împietezază) asupra soluțiilor, perpetuând dramatic condiția noastră de *țară dilematică*, devenirea românească fiind marcată de această tensiune a dubletelor. Sedusă, culturalistice, de pilda Occidentului și plasată, geograficește, pe orbită orientală, România își prelungește, păgubos, indecizia. Lar edificarea *specificului* este „o operă de desprindere”, de diferențiere, realizarea noastră suflătească fiind – anunta tot M. Ralea – un *fenomen de viitor*. Sarcină care stă încă în fața noastră, încercând o definiție a fenomenului românesc, conjugând – cum sugera Adrian Marino, pledând pentru un neopasopist cultural – cele două orientări ideologice adverse (autohtonismul și eu-

ropismul) într-un *al treilea discurs*, stingând o relație de adversitate și propunând un nou raport între izolarea specificității și integrarea europeană. Depășind, așadar, fantezmele occidentalizante și himerice ale autohtonismului, nemele unui pragmatism care să ne conducă spre civilizație, modernitate și europenizare.

Am făcut acest ocol pentru a înțelege de ce „al treilea discurs” pare a fi, după Adrian Marino, soluția adevată: o formulă intermedie și himerice ale autohtonismului și să nu ne „iarzăm” în cosmopolitismul globalizat, sub tăvălugul mondializării. Este o soluție realistă? Există, se știe, voința politică, de fermă orientare pro-occidentalizantă și de înțelegere a realității noastre, straturii culturale. Cor, vorba unei analiste, nu putem fi din Balcani și, pe de altă parte, nu putem deveni nicicând „vestici”, nu ne rămâne decât a spera că în urma împacă cele două direcții, desemnând o „endemie dispută” în cadrele culturii noastre.

Evident, discursul terțu nu afirmă idei total noi. Mai degrabă e vorba de o reînnoțare la „zivoare” pentru a identifica și asimila marii precursori ignorați, o întreagă tradiție românească și, indeosebi, fondul liberal, respingând – despotivă – asumarea mitică vă (întreținând fantezma unei Europe idealizate, căzând într-o mistică admirativă) sau un refuz brutal, vituperant, print-o vehementă negare autohtonită. Și atunci, crede Marino, *cultura de ceea ce* poate fi o astfel de formulă de sinteză, receptând influențele occidentale și având inițiative proprii, print-un program stimulat, emulativ, lipsit de complexe, protejând personalitatea și originalitatea. Examinând peisajul autohton pe fundal comparatist, Marino descoperă cu încântare *suful pasopist*, spiritul de pionierat, identificând necesitățile și lacunele culturale, angajând viitorul, descoperind Europa ca noțune-simbol. Dar dincolo de contribuțiile strict documentare, masive și probatoare, prilejuind un examen atent, cu textele pe masă, ni se dezvăluie un întreg program cultural, stărnind exaltarea unora sau angostarea altora.

Fiindcă Marino descoperă două Români ideologice; una, în faza vizionară, sperând la citadinism și civilizație, revendicându-se de la „Europa luminată”, cealaltă, trăind după o „mediecație financiară”, arhaică, conservându-se, ca rezervație florolice”. Într-un naționalism izolaționist, mistic, azi pulverizat. El cere răspicat o românită deschisă, angajamentul ideologic al elitelor, ieșind din indecizie, miza pe valori, implicat un lobby eficient, de la strategia statală la abilitățile relaționale ale creatorilor, câștigând aceea pomenită identitate: de a fi români și europeni, de a ne face cunoscuți în lume. Izbăvindu-ne, astfel, de un tragism condițional, condamându-ne la o necurată „sfășiere” întru cei doi poli. Or, miza deschisă a culturii noastre rămâne tocmai *circulația valorilor*. Avem valori de rang universal, dar ele nu circulă în lume; rămân ale unui fenomen cultural „parohial”. Ca să nu mai spunem că, frecvent, nu sunt recunoscute și respectate nici aici. Cazul Marino probează acest vechi nărav.

Lucian Irimescu - Stejar Fr.

era nevoie de o școală atipică

Mozaicul - 10

Când s-a născut *Mozaicul* erau niște vremuri culturale niște tulburii, nici foarte așezate, suficient cât să pară cumva extravagantă a *new kid in town*. Unii întâmpinac că sunt destule publicații și-așa, iar un public cu atenția dispersată nu mai e atent la nimic, alții, gândindu-se la ce echipă ar putea face față noului proiect, întvedeau o suprapunere de forțe — ceea ce s-a și întâmplat — care ar fi însemnat că un om poate înbrăca tricoul mai multor echipe. Până astfel, problema arată, teoretic, destul de clar, dar practicele culturale au tocmai această calitate, de a îngâdui un liberalism care nu tine de vreo disciplină de partid sau de club, ci are o logică proprie, responsabilă doar în fața deității axiologice. Dezahibit în fața scepticismului tradițional al urbei, pe de o parte, și asigurată ideologic de programul propus de un nume ca Adrian Marino, mâna de oameni de la început a devenit un nucleu intelectual al zonei și al țării, cu voce distinctă, dacă nu antologică, atunci și adică, citabilă. S-a înființat, altfel spus, o școală, una alternativă, fără orar, dar observând o ritmicitate specifică, care de-a scos un număr de promotori.

Privire în culise

Cea mai dificilă și, desigur, cea mai lungă lecție, neîcheiată, practice, nici astăzi, a fost cea a călătoriei sine. La unii dintre mozaicari s-a întâmplat în texte, la câțiva chiar a lăsat urme biografice, marcate în lungi detururi și ezitări, cu reveniri la marea sau cu despărțiri care nu făceau decât să celebreze anumite incompatibilități. Fidelitatea, în varii doze, s-a organizat atât din respect pentru „părinții fondatori”, Nicolae Marinescu și Constantin M. Popa, cât și din considerația mult mai puțin colorată afectiv în raport cu puternicul și controversatul erudit Marino. Ambii poli au asigurat echipei un *modus vivendi*, sensibilizându-le ideile și abstractizându-le emoțiile. Astfel se explică încărcătura dezbaterilor de sub egida grupării, cu teme îndelung proticite care porneau nesimțit dintr-o primă trăire intensă, ca în urma revelației izvoare din *bravestorming*. Cum vor fi fost sentimente ideatice propuse, au judecat alții, și, de la un punct, o vor face istoricii culturii, dar noi ar trebui să clarificăm că totul a fost plămădit sub zodia autenticității. Ca într-un seminar lăsat să se desfășoare în voce, fără teroarea ceasului, fără arbitraj temut, doar într-un perimetru delimitat de cărți mari, s-au expus argumente, s-a ajuns la imprudențe, s-a produs reveniri, a ieșit un joc de entuziasm și retracții. Permisivitatea și încurajarea au

fost ingrediente majore — nimeni n-a avut mai mult, vorba lui Moromete.

Ca într-un scenariu clasic, a primit, *ex aequo* cu pleoedria pentru găsierea elementului distinct între atâtea colovii naționale, anecdota, amestec postmodernist de informație colorată politică, socială, dar și culinar, dar și vestimentar, întinș și celelalte, după posibilitățile variate ale participanților. În afluenții informaționali, slavă Domnului, existau din belșug, pentru că fiecare era (și este) angrenat într-o istorie proprie, dispune, așa-zicând, de o zestre care îl certifică un statut care de contribuabil, nu de decendent sau, mai grav, de ecou.

Pe scena publică

Din laboratorul conceput al planurilor animate departe de urechile și gurile uncori desușuate ale pavlărașilor olteni a trebuit ieșit, la un moment dat, s-a trecut de la lumina caldă a cubului redacțional la aceea curdă a pieței de idei, care, la mioritică, apare, destul de des cât să devină supărător, ca un talcoic, unde veți găsi, pe lângă tensiunea idiomatică-universală (centrală), cred, în preocupările esențiale ale mozaicariilor, și măriuri precum discursul autoticant, lauda de sine cu paralele fastuoșe-ridicole sau incursiunea redundată mânăată de o cultură vag digerată, în tot cazul disprețuitoare la adresa citorului. Avizati de atari moduri defectuoase (eștește nepoliticoase) de-a ieși

în lume, am încercat cu toții să înbinăm percutanța conceptualului cu grija pentru livrarea lui în stare proaspătă și digerabilă. Ce am dezagrat la confrătați întru reușitica s-a putut vedea, între altele, la rubrica *Ocheamul întors*. Probabil că nu a fost moment important în ultima decadă care să nu fi fost reflectat, iar ceea ce nu a fost prins în mensural a trecut în volumele editate în urma colocviilor. Nu am dorit nici o clipă să confirmăm verdictul dat, cândva, de Noica, conform căruia românul are vocația de a zăbovi pe malul istoriei pentru a vedea cum se înecă alții. Am dorit de la bun început să ne exprimăm publice, să ne asumăm pozițiile, să pătrundem în *mainstream* fără să angajăm vreo datorică față de vreo tață sau alta. Conștiință de focalizator, nu neapărat de gladiator, au avut toți, inclusiv cei din noul val, crescuți pe lângă nume mari și, mai ales, sămătoase. Aliațele *Mozaicului*, de la Paul Cornea la Mircea Martin, de la Eugen Negrici la Gheorghe Griguru, de la Ion Bogdan Lefter ori Simona Popescu la Mircea Muthu sau Andrei Cornea, au clarificat suplimentar, credem, poziția liberală și combatantă/militantă a grupării (ne amintim titlul cărții lui Marino despre Eitebble). Când am spus „săntoase”, am înțeles exclusiv vectorul constructiv, tolerant, deschis experimentului și, simetric, închis oricărei exclusivisme de clan, și, mai mult, total opac oricărei practici agresiv-revanșarde. Lasă că se află succedea de timeri în țară care au

niceit și ei, ca niște lonouți mai cultivati, reținând doar că lualul pesicilor, speța cu bibliografie, tine loc de poziție critică. Una peste alta, nu văd vreun mozaicar care să se fi eschivat de la proba televizivă sau radioului, necum de la intervenția sub mulți ochi. Agorafobia a fost, aici, un criteriu de non-eligibilitate, cum sunt anumite analize medicale pentru curare post.

Grija pentru succesator

Așa cum se petrec lucrurile în orice școală, e necesar să reflectezi — în fața timpurii cu atât mai bine — la purtătorii emblemele create în focalizate inevitabile și ideologice. Pentru a pregăti o nouă generație cu priză modelată la ideologie, cât să nu cadă în radicalism, este nevoie — experiența noastră — de o puzderie de factori, mulți folind compartimente existențiale despre care ai zice că se ocupau „cadriștii” partinici. Dar nu e deloc validă comparația dintre „dosarul” de viață (luat de noi în sens camipotrescian) și apucăturile demascatoare ale amilor prolectulștii. Nu este mai puțin adevărat că orice candidant din cale-afară de versatili față de setul nostru de valori, la bază maioreșcioan-lovinescian, a fost respins. Am socotit mereu că e mai salubru să formezi adolescenți fără vreun articol la activ, care solicită o muncă atentă de privire a stângăciilor inerente,

decât să convertești persoane cu deprinderi dobândite prin, să zicem, presa cotidiană. Dimensiunea paideică, dacă nu sumă pretențioasă, a constituit axa unor eforturi de emancipare a publicului, în tradiție pașoptistă, eforturi care și-au anexat scopolul lor primordial — promovarea unui „al treilea discurs” — o componentă pragmatică, știindu-se că „măștrul” e perisabil, dar școala sa, nu. Se pot număra, acum, mozaicari seniori și absolvenți ai școlii de „misionari” culturale, antrenai să apere „revenirea în Europa” în calitate de teoreticeni *sui-generis* și de practicieni ai cronicii literare de atitudine și ai eseului impenitent, ca expresie a sinului neîngărdit decât de codul manierelor, actual mai presus de orice act individual, cel puțin în registrul social nepădint de zăngănitul armelor. Cine analizează CV-urile membrilor „juniori” ai redacției, deja semnificative, ar sesiza acolo aproape un scenariu inițiativ — fără brumă de megalomanie, așa s-a întâmplat și cu poezivitorii craioveni veterani, și, în general, așa s-ar cuveni să decurgă orice mecanism cultural — unde contează voiața modelării, disputabilă, ca merit, între modelator și cel modelat.

Mozaicul nu s-a vrut neapărat o școală, căci pomea cu forțe tonante, dar a ajuns în studiu acesta, motiv de a se simți și mai obligat față de fideili și contestațarii săi, și, nu în cele din urmă, chiar față de sine.

Laureați ai premiilor Mozaicul, ediția 2000, în sala Radio-Arts, din cadrul Studioului teritorial Radio Oltenia

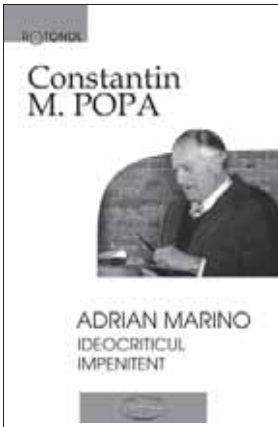
■ CONSTANTIN CUBLEȘAN

„Adrian Marino – ideocriticul impenitent”

Personalitatea copleșitoare a lui Adrian Marino, criticul ideilor literare, unic în felul său în literatura noastră (comparabil cu Mihail Dragomirescu și Mircea Eliade, superior prin deschiderea în universalitate față de primul și mai aplicat fenomenului literar decât cel de al doilea; creator de sistem teoretic) pare, pe zi ce trece, ca a fi o provocare continuă pentru cei ce caută să depășească un anumit nivel al criticii impresioniste (El însuși se definește în acest sens într-o scrisoare adresată lui Constantin M. Popa: „...Lovinescu - Călinescu. Ei au, indiscutabil, mari merite, dar critica de idei, pe care o proferăm unii și alții, reprezintă un pas mai departe. Ea aduce în critica românească un suflu nou, mai modern și mai stimulant!.../ genul criticii de idei /.../ «desencantată» tipul impresionist de critică.../), rămânând pentru ceilalți o instanță oarecum academică, la care se apelează rar și de regulă doar pentru asumarea imenselor surse informative pe care le pune în mișcare. Tocmai de aceea e nevoie de spirit dispușe a intra pe traseele ideatice deschise de autorul marii *Biografii a ideii de literatură*, pentru a le cunoaște și explicita în temeiul demersului lor profund, pentru a fi ei înșiși *hermeneuți* în hermeneutica lui Adrian Marino.

Unul dintre cei mai temeinici cunosători ai acestei vaste opere teoretice, în același timp și unul dintre cei mai apropiați de ființa sa umană, în ultimii ani de viață ai acestuia, este Constantin M. Popa, conducătorul revistei craiovene *Mozaicul*, în paginile căreia *insinguratul* din cetatea culturală a Transilvaniei și-a găsit un confortabil loc de liberă manifestare intelectuală. E un merit pe care, oricum am lua-o, trebuie să i-l recunoaștem lui Constantin M. Popa, ca atât mai mult cu cât domina sa face tot ce-i stă în putință pentru o cât mai deplină și punctuală receptare în posteritate a moștenirii mariniene, ca să-i preiau expresia (poate pentru moment părăndu-mi-se cam forțată). El este autorul unei schițe de sinteză, al unui crochiu portretistic, *Adrian Marino*, în 2001 (la Editura Atula din Brașov, Colecția Canon) și iață acum, acest excurs analitic și metodic explicitat, în tomul spațiului de esențialitate a formelor de manifestare ale lui Adrian Marino, acelea ale criticii de idei: *Ideocriticul impenitent* (Editura SimArt, Craiova, 2008, Colecția Rotonde).

Preocupat mereu de esențe, Constantin M. Popa sintetizează un profil, cât se poate de exact, al omului și savantului Adrian Marino, fixând coordonatele de forță ale creației acestuia: „Direct, colocoliv, urmărind sinceritatea nudă, cărturarul solitar își dezvoltă identitatea intelectuală marcând de apetență pentru critica ideilor, domeniu încă marginal, «ex-centric», tinând seama de preocupările tradiționale românești (...) dezamăgit de cedările oportuniste ale unor intelectuali de marcă ai vremii, în primul rând, de atitudinea cinică a magistrului său, G. Călinescu, a reacționat, împotriva și-se teroarei comuniste prin opțiuni «eretice» pentru care a plătit cu asupra de măsură, dar care i-au asigurat în-

dependența de spirit (...). Partizan al polemicii aulice, Adrian Marino nu scapă prilejul de a strecura în comentariu malul la dreapta suficienței și arroganței. Instalat într-o zonă a ideilor pure, având o viziune «de sus» asupra întregului fenomen literar, hermeneutul țintește comunicarea cu straturile primordiale și zâmbește superior în fața încercărilor de a redescoperi lucruri știute din vechime. Este adevărat, în discursul său nu zăngăne arme amenințătoare, nu se aud teribile strigăte, în schimb, sub aspectul protocolar al luărilor de poziție se ascund capacele perfide. Este o polemică insinuată, implicată în context”. Și în fine: „Savant în adevăratul înțeles al cuvântului, iubind rigoroza și erudiția fecundă, cuprins uneori de sentimentul zădărniceii, dar și de frenezia constructivă, orgolios în scris, simplu și cordial în intimitate, mereu neliniștit, prezent oriunde se petrece un eveniment intelectual, de o calitate desăvârșită, dar greu adaptabil, neînțelegând a avea alte satisfacții decât acelea ale propriei creații, Adrian Marino a fost disputat între teoria literară și ideologia culturală”. În tomul această *dispută*, demersul lui Constantin M. Popa este oportun, mai mult chiar, are calitatea de a fixa traiectorii și direcții de urmat în deslășuirea angajamentului constructor de sistem teoretic pe care Adrian Marino îl propune și îl ilustrează deplin.

Constantin M. Popa este, la rândul său, un hermeneut în spațiile dezbatelor de idei mariniene (ca să-i preiau formularea), punând *ordine* în desfășurarea demonstrațiilor ideatice din două opere fundamentale: *Hermeneutica ideii de literatură* și enciclopedica *Biografie a ideii de literatură*, în șase volume, apărute între 1991 – 2000, încorporând astfel o muncă de concep-

ție și de investigație bibliografică, de un deceniu încheiat. Pe n t r u Constantin M. Popa, angajamentul comparatist al lui Adrian Marino este unul de „re- poziționare” a polarității *centru/periferie*, „un exemplu de „construcție «ecumenică»,” prin care cultura/ literatura națională (română) este introdusă într-un circuit ideatic universal. S i s t e m u l acesta al criticii ideilor literare se dovedește a fi – ne atrage aten-

hucilând un aparat bibliografic „impresionant prin dimensiuni și grad de cuprindere”, având în ansamblul discursului teoretic mai degrabă valoarea de „infrastructură documentară” căci demersul hermeneutic, în atari condiții, devine un „veritabil organon pentru uzul comparatistilor”. Constantin M. Popa argumentează pas la pas în analiza sa aplicată riguros la obiect, cum cărțile lui Adrian Marino, cărți de idei literare, în primul rând, „trebuie puse în relație cu dezideratele eliberării criticii de sub tutela pozitivismului și a impresionismului”. A *sublima* o idee a literaturii, cum face Adrian Marino și a-i fructifica sensul literal, devine – cum punctează, cu drept cuvânt, Constantin M. Popa – „un act eticic bazat pe efectul eliberării *marinilor* și apoi al modernizării acceptiilor recurente”.

Toată această operă, de impresionantă dimensiuni, în care Constantin M. Popa descinde metodic, fără grabă, deslășind în mecanismul relațiilor al ideilor cu care operează Adrian Marino, limpezimea și simplitatea punctărilor teoretice, care la o primă și superficială privire pot părea înconfiate, devine acum obiectul unei cercetări hermeneutice de profunzime și, îndrăzneș să spun, de deschidere de drum în receptarea critică și în evaluarea contribuției acestei moșteniri culturale-literare excepționale.

Lucian Irimescu - Frunza

■ GABRIELA GHEORGHÎȘOR

S-au împlinit, cum bine știm, 170 de ani de la *Mozaicul* lui Constantin Lecca, prima publicație culturală din Oltenia și 10 ani de la apariția seriei noi a *Mozaicului*. Aniversările reprezintă, firește, un prilej de bucurie, dar și de fi-rească (auto)evaluare. Rememora-re sau omagierea trecutului nu poate face abstracție de re-analiza-zarea mizelor propriului proiect și de privirea spre viitor. Revista *Mozaicul*, reînființată în 1998, a preluat opțiunea proeuropeană a primului său întemeietor, asumându-și un program *neopasoptist*, sub patronajul Adrian Marino. Între-barea pe care ne-o punem azi, în condițiile integrării României în U.E., vizează viabilitatea acestui program. Mai este el de actualitate sau oportun? Mai are legitimitate culturală ori a rămas o simplă „narațiune” auto-legitimantă, de care ne agățăm în virtutea inerției și din lipsă de noi provocări?

Mizele discursului neopasoptist

Conceptul de *neopasoptism*, lansat de către Adrian Marino, sintetizează programul de re-modernizare

a României și de „revenire” în Europa, după traumatizantul „ev-mediu” comunist, izolaționist și retrograd. Având însă avantajul perspectivei istorice asupra experienței pașoptiste, Marino selecta din vechea paradigmă a emancipării țărilor române doar aspectele pozitive. El trecea astfel, în mod intenționat, peste momentul revoluționar al imitației oarbe și mecanice, insistând asupra fazei secundă a pașoptismului, care ar oferi „un foarte bun exemplu de asimilare și sinteză critică, deci creatoare” („Centru neopasoptism”, în *Mozaicul*, Serie nouă, nr. 1/1998). Așadar, modelul de acțiune pe care îl viziona ideocriticul presupunea o sincronizare lucidă, prin prelucrare critică a formelor instituționale ale lumii civilizate și democratice și mai ales prin adaptări și compromisiuri la nivelul creației culturale, în spiritul „mesajimicilor pozitivi”, care accentuau importanța personalității naționale specifice. Conceptul de *neopasoptism* s-a clarificat și mai mult prin teoretizarea „celui de-al treilea discurs”, unde ideea occidentalizării individualizante apărea formulată în sintagma „românism prin europeanizare” sau „europeanizare prin românism” („Precizări despre al treilea discurs”, în *Mozaicul*, Serie nouă, nr. 10-11/2000). În articolele, dar și în cărțile sale, Adrian Marino a subliniat

Mozaicul încotro?

mereu, ca o condiție a adevăratei integrări europene, imperativul creației originale, care corespunde, de altfel, principiului *diferențierii*, corelativul *sincronismului* lovinescian, trecut prea adesea cu vederea de către fanaticii europeanismului. A fi european nu înseamnă – în viziunea lui Marino – doar să aderi la valorile Europei, ci și să aduci o „contribuție personală la fel ca și în celelalte domenii”. Acesta ar fi, foarte succint expuse, mizele discursului *neopasoptist* al lui Adrian Marino și al „legatarilor” lui de la revista *Mozaicul*.

România europeanizată(?)

România anului 2008 are un cadru instituțional social-politic și cultural occidentalizat s-a realizat deja, iar țara noastră a devenit, din 2007, o parte componentă, recunoscută, cu instituții și cu angajamente internaționale comune. Prin urmare, cel puțin pragul sincronizării formale a fost trecut. Mimetic și fără reajustări critice, dar ce mai contează? Suntem *à la page*. Treceam însă cu vederea faptul că multe dintre aceste instituții funcționează greoi, cu sincope și cu potențiale, de deprinderile

socială și moravurile, cea mai mare parte a populației se află la mare distanță de Europa, că nu avem o clasă de mijloc puternică sau că în procent majoritar nivelul de trai al românilor lasă de dorit. Procesul europeanizării profunde este, de fapt, încă în desfășurare, perioada de continuitate și de practică efectivă a „formelor” (fără „fond” ori cu „fond” incipient) fiind modemată insuficientă pentru un rezultat satisfăcător. În zona culturală, lucrurile se prezintă cam la fel ca și în celelalte domenii. O cultură medie românească, așa cum o înțelegea Adrian Marino, se află în plină fază de cristalizare (descentralizare, pluralism și diversitate, bogăție revuistică, edituri profitaibile, programe de traduceri, festivaluri și evenimente culturale etc.). În plus, succesele recente ale cinematografului românesc și în lume nu dau speranță și reprezentanților altor genuri artistice. Dar să nu ne iluzionăm. Recunoașterea europeană sau internațională a culturii noastre se reduce totuși la câteva nume. Chiar dacă s-au înmulțit traduceri din scriitorii români, de pildă, textele acestora se bucură în primul rând de atenția specialiștilor din țările respective și prea puțin a publicului larg. Prin urmare, nu mai putem spune că „totul este de făcut”, însă putem afirma că mai avem încă multe de înfăptuit.

Mozaicul azi, cu privire spre mâine

Poate că programul ideologic al *Mozaicului* și-a pierdut dimensiunea stringenței, dar anacronic nu este cu siguranță. Dar dacă termenul de *neopasoptism* are cumva un parfum desuet, putem renunța la el, dar n-avem cum să abandonăm promovarea valorilor civilizate și ale culturii europene, ale liberalismului democratic. Să pledez pentru libertate, dialog, egalitate de șanse, pluralism etc. nu e niciodată în exces. Și, de asemenea, n-avem cum să nu păstrăm „modelul Marino” care însemnă voință și vocație constructivă, efort sistematic, seriozitate și profesionalism. „Ceea ce o generație a început, alte generații trebuie să sfârșescă – și să completeze” – spunea N. Bălcescu la 1847. În istoria noastră, a românilor, politică și culturală, au existat prea multe narațiuni și prea puțină continuitate. Prin-te stringește identitare de care trebuie să ne eliberăm se numără și acela al *inceputului continuum*. *Mozaicul* are deja o mică istorie și o tradiție în interiorul căreia se poate clădi. Așezați pe umerii celor „vechi”, se cade să mai adăugăm și noi câteva pietre. De la altitudinea istoriei mari, construcțiile mai înalte se văd mai bine.

Mozaicari, în holul Naționalului craiovean, la lansarea numărului 100 - în cadrul Târgului de carte Gaudeamus, martie 2007

Iar noi doar ce începurăm

A love principium. Din 1999-2000 de când, născută studentă de anul II, am ajuns în preajma „Mozaicului” mi-am dat seama că nu-i de glumă cu neopositivismul. Mult timp am stat într-un colț, la masa „mozaicarilor” (prezenți acum în colegiul de redacție) și ascultam cât pe ce înțelegând, dezbatându-le din jurul sumării. Eram cu „Odi-seul” (cenaclu studențesc) și „Mozaicului” ne-a ajutat! Când nu ai niciun ban, un afiș A3 este abundanță înșoși, iar când ne-au mai publicat și textele ieșite din laboratoarele cenaclului (înțut în biroul domnului Marinescu, până să ne stabilizăm în Casa Studenților) împreună cu manifestul compus la vreo 10 capete, am devenit dedicați în trup și suflet cauzei. Că să nu mă lungesc povestea, amintesc în treacăt de sprinjul lor generos față de capriciile noastre: lansări, dezbatări, happenninguri, tot felul de mici furtuni pe care le-am organizat și pe care mozaicarii le-au girat. După vreo câțiva ani de colaborare am primit și invitația de a face parte din redacție. Și pot spune, fără a fi prea departe de adevăr, că, în ceea ce mă privește, am crescut în „Mozaicului” și aici mi-am început formarea. Și nu știu cât, să zicem, am aderat la „Mozaicului”, cât la programul revistei. Imi cam plac lucrurile coerente și credibile.

Am descoperit destul de repede că afilierea „Mozaicului” la ideologia neopositivistă nu a fost o întâmplare. Nici relația cu Marino nu a fost o relație tipică unei reviste (de provincie) de a se adăposti sub umbrela unei personalități pentru a-și câștiga vizibilitatea. Că nu a fost deloc așa stau mărturie schimbările de scriitori dintre Constantin M. Popa, Nicolae Marinescu și Adrian Marino (vz. *Scrisori din cetatea cu trei turnuri*, Ed. Aius, 2006), scriitori din care nu reiese o relație de vasalitate, ci o relație de colaborare, de comunicare între niște oameni care cred într-un sens, adică într-o idee: neopositivismul – idee încă... *netrecută* pentru că, deocamdată, în chip fatal, neopositivismul „rămâne ceea ce a fost de la început: o ideologie precum cea inovativă a spiritului totalitar, mentalități extreme, politicismănilor minor balcanic, adesea de o mediocritate egoistă, caracteristă și evident coruptă” (Adrian Marino, „Pentru neopositivism”). Culturalmente, neopositivismul este, din definiție, aceluși Marino, o pleadoarie pentru enciclopedism, versat în înfiptura idealului universalist. Neopositivismul mizează

pe proiecte vaste, pe spirit eritic, pe consolidarea *stărilor de mijloc*, a culturii urbane. Că acele imperative ideologice transcrise în limbaj actual sunt necesare astăzi a demonstrat-o tot Adrian Marino. Nevoia de iluminare, explicarea și aplicarea noțiunii „drepțurii omului”, explicarea și aplicarea toleranței, explicarea și aplicarea descentralizării sunt aceiași nevoi, aceiași oricum ar fi numite. În prezent, în 2008, nici măcar nu putem vorbi de prelucrarea formelor occidentale și, prin urmare, și aceasta este o miză neopositivistă. Dincolo de aerul ușor desuet al acestor rânduri, dincolo de faptul că (deocamdată izolat) aplec curg spre vest, dincolo de gândul liniștit că oricum lucrurile se vor schimba, din Craiova și în România încă

(cât o fi El de locuit cu eticului), încă este un Teatru Național „Marin Sorescu”, încă este Filarmonica „Oltenia”, încă este Teatrul Liric „Elena Teodorini”, încă este „Colibri”, încă sunt artiști plastici de criticat și muzee de deschis (câtre public, către prezent), încă trebuie să ne autodecăm, încă trebuie să fim exigenți cu noi și apoi cu ceilalți. Drept care „Mozaicului” a creat o relație fără precedent între o revistă de cultură și instituțiile de cultură ale orașului, în virtutea ideii de încurajare și de critică a acestora. Rubrica „Mozaicului întreabă” (o reitereare a unei rubrici din „Mozaicului” lui Lecca), bunăoară, a rezultat din această dorință a noastră de a și aplica ceea ce știm din teorie și a fost și un prim pas pentru a răsturna sen-

tele literare din Murphy’s Pub, alături de inițiativa acestui proiect. Andreea Bratu, încă este programul difuzării „Mozaicului” în licee, vezi semnată din fasciculul „Lectur”, vezi caseta redacțională etc.).

Desigur, pe lângă multe altele, în Craiova avem de înfruntat și complexul provincialismului. Am căutat și mai găsim să aducem în echipă specialiști și să conturăm rubrici. Departamentul criticii literare a însemnat nu doar câteva pagini de texte despre cărți. Rubrici precum „Cronica literară”, „Cartea de critică”, „Lingvistica Ro” demonstrează nu doar opțiunea pentru specializarea, ci și opțiunea pentru piese cu conținuturi care în amplul proiect „Mozaicului” „Beletristica” i-a adus în paginile revistei pe toți

Poate datorită acestui fapt simt că ne reușește cel mai bine promovarea libertății de expresie și exigența profesionalismului. Acesta este unul dintre cele mai importante criterii în constituirea sumarului – prin particular cât general, *ab uno disce omnes*.

„Mozaicului” a fost deschizător de drumuri, din nou, la nivelul Craiovei, atât în organizarea celorlalte de acum Colocivii Mozaicului și a Galei premiilor destul de așteptate, de *auditiv*.

Din când în când (dar frecvent), ies la suprafață dezbatere despre sincronizarea României, despre celebrul complex al formelor fără fond, despre erizele instituționale, despre metodele... balcanice ale românilor, despre aspirația occidentală etc. Că rămâne este o perspectivă amietoare în bibliotecă atunci când citești *Introducere în critica literară* de Adrian Marino (ediția din 1968), când citești dialogul pe care l-a avut același Marino cu Sorin Antohi prin 1996 sau când citești *Autobiografia* lui Eurofins Poteca sau când citești

În „turneu” la Slatina, în galeria de artă ART DELIA, august 2006

se pleacă (fuge)?). Chiar dacă nu facec *tabula rasa* cu trecutul, chiar dacă nu ardem efectiv *Regulamentul organic* sau *Arhondologia*, chiar dacă unorii senzația că punțile cu trecutul imediat (cu *acei* tres) par indestructibile, chiar dacă avem certitudinea că într-o bună zi vom ajunge cu toții la teorie (adică la lege) și de acolo la faptă, încă sunt oameni care spun și cred că „mai rău nu se poate”. De aceea, mă simt îndreptățită să spun că *momentul neopositivist* (cel puțin ideologic) e doar la început.

Și cum, până la educarea celorlalți, trebuie să te educi pe tine, „Mozaicului” a fost preocupat în primul rând de *aici*, de *imediata*, de *ograda proprie*. Ar fi fost și greu, nu-i așa?, să stăm cu ochii pe Teatrul Național „I. L. Caragiale” din București sau pe Atheneu, când, slavă Domnului!

surile sintagmei „o aspirație încă fundamental nerealizată” (vz. mai sus). „Mozaicului întreabă” a fost o rubrică pe durată limitată care presupunea interviuarea tuturor managerilor de instituții culturale din Craiova, de a discuta nu pentru paginile unui grăbit cotidian sau pentru scurtele minute ale unei emisiuni tv, ci pentru a pune în dialog cu comunitatea. De aici s-au deschis mai multe dezbateri referitoare la viitorul instituțiilor și al artelor într-un oraș de... provincie, azi când descentralizarea este, iată, lege.

Cultura de avangardă, cultura de underground, cultura tinerilor (mulți dintre cei debutanți în „Mozaicului” au devenit apoi semnatări craioveni), mai nou, și rolul de croncător al „Mozaicului” au intrat în acest proiect a însemnat pentru noi și afirmarea unei opțiuni ferme pentru o anumită atitudine critică.

scriitorii importanți din Oltenia, alături de o serie de scriitori din literatura română contemporană pe care i-am invitat să publice pentru cititorii noștri. Deh, veștile ajung mai greu în conservatorismul oltenesc, dar avem urechile ciuște. Poate și de aceea, ni s-a întâmplat și nouă să nimerim în câte un scandal referitor la utilizarea cărții *cuvințele urătel* inclus din *furor poeticus* în paginile de „beletristica”, ba prin publicarea sau nepublicarea cărții sau căutării semnăturii.

În fasciculul destinat artelor se vede, cred, cel mai limpede ce vrea „Mozaicului”. Faptul că Mihaela Velea și, mai nou, Adriana Teodorescu (criticul de teatru care își asumă, mai nou, și rolul de croncător al „Mozaicului”) au intrat în acest proiect a însemnat pentru noi și afirmarea unei opțiuni ferme pentru o anumită atitudine critică.

lamentelele unui Ion Negoitescu sau când citești revendicările pașoptiștilor și multe altele asemenea. Este amănitoarea perspectiva aceasta, varianta aceasta a lui „nimic nou sub soare?”. Ca mai toate controversele, dezbaterile, alaramele cu vin sau țes. Rar se alege ceva în urma lor. De regulă, se vorbește zgomotos despre anumite teme (oricare ar fi ele) până la epuizare psihică (de cele mai multe ori). Și abandonul e gata.

Dar „pașoptismul reprezintă un moment simbolic românesc al „începutului absolut” (Adrian Marino). Iar noi, *me judice*, doar ce începăm și încă mai sunt dorim de deschis și *duhurile sunt foarte agitate* și sentimentul este că nu am existat până acum doar pentru că nu am avut altceva mai bun de făcut.

■ LUMINIȚA CORNEANU

(neo)pașoptismul: o poveste fără sfârșit

Când apărea, în 1998, primul număr al revistei *Mozaicul*, cu un program neopașoptist declarat, purtând semnătura lui Adrian Marino, situația socială, politică și economică a României era cu totul altă decât cea de astăzi. Deși au trecut doar zece ani, sfârșitul de mileniu a fost generos cu noi, românii, și ne-a pus în față o serie de șanse pe care, mai devreme sau mai târziu, cu amănând, rații, pași pe-alături de drum, guvernării noastre le-au valorificat în favoarea României. Că am prins un val favorabil sau că a fost meritul nostru (ori al aleșilor noștri) este deja o discuție ce nu-și mai are locul.

A aborda subiectul „neopașoptismului”, în noul context, poate părea unora desuet: ce rost mai e să ne raportăm la un trecut atât de îndepărtat, când viitorul promite atât de multe, în marea finanțare europeană? Răspunsul net ar fi: are rostul pe care-l are totdeauna cunoașterea și înțelegerea trecutului, pe care-l are tragera care de învățăminte din întâmplările care au avut alți eroi și alte decurii.

Neopașoptismul – un „concept” cum *grano salis*

Sciriind articolul *Pentru neopașoptism*, Adrian Marino nu-și propunea să inventeze nimic nou. (De altfel, utilizând termenii neopașoptism, de multe ori criticul îl punea între ghilimele). El reitiera doar viabilitatea unui concept binecunoscut, pașoptismul, și susținea actualitatea acestuia, în România postcomunistă. Vorbele lui Bălăcescu „să ne apucăm să ne construim o țară” reprezentau îndemnul pe care-l adresa criticul unei întregi generații, aflate într-un moment istoric, al unui „nou început”. Marino vedea în proiectul pașoptist – așa cum afirma în dialogul cu Sorin Antohi, publicat sub titlul *Al treilea discurs* – „singura soluție fundamentală pentru modernizarea și europenizarea reală a României. Pe toate planurile.”

Cel care puneă încă din anii ‘70 problema lui „român și european în același timp”, în termeni fără echivoc, întrevădea acum posibilitatea reală de a construi o țară europeană, dar cu „materiale” intern, prin eforturile noastre susținute, valorificând ceea ce ne este propriu, ceea ce ne poate reprezenta onorabil în ochii celorlalți. Adică întocmai cum procedaseră intelectualii pașoptiști, într-o situație care prezenta numeroase similitudini cu cea actuală. 1848 era anul construirii identității lor naționale, vreau romantică, a aventurilor exaltate și a redescoperirii (ba chiar a reinventării) trecutului pentru po-

poarele europene. Anii 1990-2000 reprezintă un timp al construirii unei identități europene, alcătuită din piesele de puzzle ce constituie fiecare națiune în parte. Chiar dacă în alt sens, problemele ce s-au pus cândva rămân actuale.

Țara lui pseudo

Prin urmare, modernizarea și europenizarea României, proesele nicio-dată încheiate, constată deocirritul, citând-o pe Catherine Durand, care aprecia că „Revoluția de la 1848 nu terminată nici astăzi”. „A ne întreba despre viabilitatea „neopașoptismului” echivalează cu a ne întreba despre actualitatea acestei afirmații. Este procesul încheiat acum, odată ce am devenit europeni cu acte?”

„Noi nu avem încă o țară construită – în măturșura Marino lui Sorin Antohi. Suntem încă o țară improvizată, o țară încorporată. Totul, la noi, este grăbit, fușerit, cu documente despre care ministerele nu au habar, ministri din același cabinet care se contrastează public”. Diagnostic precis și, iată, foarte actual, ca și alte diagnostice ale lui Adrian Marino, precum starea precară (cîteșe evasi-nexistență) unei pătri mijlocii, fără de care nu se poate vorbi nici de modernizare, nici de o veritabilă democrație, dublată de la sine de absența unei „culturi medii”, a bunilor specialiști în domenii diverse, fără de care instituțiile devin nefecunde.

Tocmai recențarea la Uniunea Europeană ne pune în față necesitatea de „a ne construi o țară”, chiar mai imperios decât înainte, tocmai acum precaritatea instituțiilor devine mai vizibilă, tocmai acum absența sau emigrarea specialiștilor face din sintagma „țara lui pseudo” una dureros de actuală. „Cât timp România este și va rămâne țara lui pseudo, ea nu este și nu poate fi nici într-adevăr «română», nici efectiv «europeană». Doar o zonă inconsistentă, cu o populație dezvalozată, fără prestigiu, în bătaia vânturilor, confundată adesea pe hartă”.

Soluții

„Al treilea discurs” propunea o nouă perspectivă asupra relației dintre autohtonism (primul discurs) și europenism (al doilea discurs), respectiv găsierea unei modalități de a le îngloba pe ambele într-o sinteză unită. Marino concepea programul celui de-al „treilea discurs” astfel: „1. Cea mai largă deschidere internațională activă posibilă. [...] 2. Sensul acestei deschideri culturale și formative internaționale este de ordin stimulator, nu imitativ [...] 3. Depășirea oricărei complex de inferioritate sau superioritate. [...] 4. Respingerea hotărâtă a oricărei culturi de pură sincronizare,

compilație și imitație mecanică. [...] 5. Recuperarea selectivă și critică a tuturor precursorilor ambelor tendințe: „europenizant” [...] și „autohtoniste”. [...] 6. Formula de sinteză a celui de-al „treilea discurs” are în centrul său ideea de creație originală.” (Adrian Marino, *Descoperirea Europei*, Aius, 2006, pp. 70-76).

O pledoarie, prin urmare, pentru valoare, pentru respect de sine și de ceilalți, pentru afirmarea internațională prin eforturi susținute, pentru o mai bună situație față de noi înșine, în primul rând, și apoi față de ceilalți. Toate acestea, componente necesare pentru ducerea la capăt a aceleia aventuri de la care pornește totul, „să ne apucăm să ne construim o țară.”

Situarea *Mozaicului*, în noua serie, în sâjalul teoriei mariniene, n-a fost una întâmplătoare și cu atât mai puțin una de paradă. La *Mozaicul* nu s-a vorbit una și alta s-a făcut. Gestul întemeietor al seniorilor, neobașiții Nicolae Marinescu și Constantin M. Popa, a fost susținut de mai tineri colaboratori Gabriel Coșoveanu, Ion Buzera, Sorina Sorescu, Horia Dulvac, Ion Miltaru, care au reușit să coaguleze un nucleu intelectual capabil de a reprezenta onorabil mediul intelectual craiovean la nivel național. Promovarea scriitorilor tineri, susținerea tuturor instituțiilor de cultură din zonă prin reflectarea activității acestora, deschiderea spre dialog, promovarea pluralității de opinii au constituit și constituie ideile de bază ale construcției fiecărui număr din *Mozaicul*. Poate multuri vor fi gândit despre noi, în această perioadă: „ei, și ce care lucru poate face o revistă de cultură dintr-un oraș de provincie?”

Scepticismul lor s-a opus entuziasmul nostru și iată, ne-am încetățănât să tot apărăm timp de zece ani. Așa, naivi și optimiști incurabili cum suntem noi. Doar suntem neopașoptiști!

Premiile *Mozaicul*, 1999. Patrel Berceanu

■ SERGIU IOANICESCU

O nouă grafie

Cuvintele mari nu mi-au lipsit vreodată. Pe la sfârșitul anului 1999, m-ați fi surprins probabil spunându-mi că eram gata să trăiesc toată viața la adăpostul acestei reviste: într-un cuvânt, prețindem că e cea mai însemnată dintre viațările mele.

Dacă se mai știe, 1999 era un an apocaliptic și feroce – oricât de exorbitantă o veți găsi acum – în vremea aceea era de rigorose. Ca atâția alții credeam să mi fi reamărită într-o oarecare singură-tă orgolioasă și sofisticată, pe care, totuși, n-am numit-o *exil*, ca un concitadin ilustru, termenul părându-mi-se încă eufemism, încă debordând de un optimism inacceptabil: *afară* nu poate fi atât o pedepșă și o nedreptate, cât o revelație și un destin – pe scurt, o incantată fatalitate.

Rupt de ficțiunea căreia speră că-i aparținuse, exilatul e deopotrivă disociat de ficțiunea căreia-i face onoare să-i exagereze conștientăriele – elogiul de-a-ndăselea al locului, aici nimeni nu poate lua în serios amintirea antilegendei „dăunătoare”. Astfel, exilatul rămâne suspendat între două ficțiuni consolatoare (aici – dincolo; acum – atunci), între două forme de neatenție.

Ca să nu mă-nînd, inversunat în răsăritărea mea m-a înălțat, la momentul oportun, domnul C.M. Popa. Reputat în a-i face o *Mozaicului* pe majoritatea celor

certați cu locul, omul acesta uimitor mi-a oferit un spațiu în care să-mi antrenez stramietatea, fără să-l mire nimic, fără să-mi impună nimic. Nu s-a pus nicio clipă problema să mă milăm, nu mi s-au pretins măturșiri de credință inutilizabile, nu se părea-cum-attins abilității. Doar celor care nu pot trăi fără stăpân și isteric, penuria aceasta de servilism trebuie că li s-ar putea părea apăsoătoare.

Î datoram acestui om, așadar, superbia de a fi putut evita în revista noastră disciplina de partid și hipnotizarea; nici racursul bătrânesc, nici misticismele spiritualei vechiului nu ne-au călăit acolo cu dreptățile lor elucubrante și convingătoare.

Natural, nu toți ne-am dove-dit *ideofori*. În noi ce-am contat: cum se și curvine în spațiile generose, unui au publicat cât să nu piară, alții ca să fie ubici, iar alții, cei mai șarmați, de altfel, ca să se afle-n treabă. Această diversitate e inevitabilă. Rămâne meritul tuturor că – ne-am distrat pe cîștine în această revistă, oferindu-ne unii altora *proiecte* la umbra „atelor” – ce ni le propunem de dragul jocului, în timp ce alții dintre noi, mai norocoși, scriau, bineînțeles, lucruri esențiale. Ce vreți, întodeauna rețeta neatenției a fost îngurează atenției dialogice, în numele atenției vizionare, militante, eroicoidice. Pentru că se întâmplă, acest lucru e indispensabil și armonios.

Mi s-a părut mie sau, odată cu *Mozaicul*, pentru vorbi de o nouă grafie mensurală în urbea noastră?

Lucian Irimescu - Măr cu Poveste (detaliu)

un *Psyché* european. (neo)pașoptism și globalizare

Passat la timpul trecut, pașoptismul își dezvăluie azi un savuros paradox: deși dezbătuse ca o mișcare de modernizare a societății românești, de *ardere* a etapei și împotrivă rapid al ideilor cu formele lor cu tot, el este invocac oarecum cu o notă de orgoliu identitar.

Întâ, se va fi spumând, românescul face posibilă recuperarea și digestia accelerată a unor creșteri pe care alte societăți le-au consumat organic în propria lor dezvoltare.

„Potentialitatea noastră e mai vastă decât a lor” vom exclama exaltați, scâlpâind însă din vedere că, în genere, încercările sunt mai promiștoare decât finalitatea proceselor și că, vorba lui Mircea Eliade, dacă în maturitatea lor, românii ar continua curba de dezvoltare a adolescenților, ar deveni un înspăimântător popor de genii.

(Neo)pașoptismului i-aș atasa așadar această temă: spre sfârșitul lor, proceșele reclamă un efort infinitesimal de îndulgăna și deseori empirică răbdare.

Mărturisesc că, dint-o anume adversitate (scuzabilă după o jumătate de secol de totalitarism primitiv care a paralizat ca o molușcă ilegitimă tot soiul de reflexe și pulsii identitare), sintagma *(neo)pașoptism*, ca descriptor posibil al unei situații istorice actuale, mi-a displăcut.

Globalizarea este în definitiv atât de prezentă și devoratoare, încât nu văd de ce trebuia să-i asociem un termen nou – altfel decât din impulsul inconștient identitar (asta nu îl face univoc și lipsit de legitimitate) prezentat mai sus.

Dar în definitiv, episodul de globalizare pe care îl consumăm cu spaimă și suvori identitare, poate fi numit și neopașoptism, deși sunt câteva observații care ar trebui operate în mod elementar.

Paul Valéry considera că grecii, „intemciul geometriei”, au declansat o operațiune de globalizare mai eficientă decât ordatele armate romane: „Grecia a întemeiat geometria. Era o întreprindere nesăbuită: mai sunt încă dispute în legătură cu posibilitatea acestei nebuloni. Ce a trebuit să facă pentru a realiza această creație fantastică? Gândiți-vă că nici egiptenii, nici caldeemii, nici chinezii, nici indienii nu iuzbitaser în acest lucru. Gândiți-vă că este vorba de o aventură pasională, de o curcure de o mie de ori mai de preț și în mod pozitiv mai poetică decât cea a Lăni de Aur” (Paul Valéry, *Essai asupra poeziei*, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1999, pag. 61).

Prin aceasta, „determinantul preexcelenței Europei” era identificat în „calitatea omului”: „Nu pot analiza în amănunt această

calitate, dar găsesc printr-un examen sumar că aviditatea activă, curiozitatea ardentă și dezinteresată, o fericită înbinare a imaginației și a rigorii logice, un anumit scepticism nepesimist, un misticism nersemnat... sunt caracteristici specifice active ale acestei *Psyché* europene”.

Acest *Psyché european* era cantonat, așa cum se observă, în sfera unei sensibilități poetice, dar cu finalitate mai degrabă pozitivă. La acest *positivism al globalismului* meriă meditat, ca ceea ce poate fi definitoriu globalismului și îl diferențiază de mai neoașoptism.

Așa cum grecii colonizează prin geometrie, spiritul european ne-a cucerit prin pragmatism și pozitivism. Alimentarea aceluia *psyché european* din ideile generale ale creștinismului, capacitatea sa de compromis în relația cu apropoșele, genezoziata ascetică au constituit izvoare ce alimentează acest proces.

Despre pozitivism, Franța își rezervă multe de spus: matematicianul și filosoful care a creat vesita axă formată din abscisă și ordonată, baza geometriei analitice și diferențiale și care a pus la dispoziția noastră un minunat manual despre „metoda de a ne conduce bine rațuna și a căuta adevărul în științe” a fost unul dintre marii francezi. Acum apraține lumii, fiind livrat mai degrabă ca un soi de „guru” al pragmatismului cel atât de drag modernității.

Pentru a înțelege mai bine forța „globalizantă” a ideilor lui Descartes, trebuie să facem mental operația unei încadrări istorice: este suficient pentru asta să ne imaginăm contextul în care apărea celebrul *Discurs asupra metodei* al filosofului; cu doar câteva decenii mai devreme scriitorul italian Giordano Bruno era ars pe rug din cauza refuzului de a-și renege ideile, iar mai târziu, Galileo Galilei, contemporan cu Descartes, a trebuit să își renege teoria prin acele cuvinte „e pur si muove”. Papa Paul al V-lea condamnă teoria heliocentrică a lui Copernic ca fiind contrară dogmelor fundamentale ale bisericii, ceea ce relevă nu un eșec doctrinar al bisericii cât mai degrabă o cronică inadecvare istorică.

Așadar, intoleranța în închidările operate de dogmatica religioasă a vremii se constituiau ca o premisă a succesului cunoașterii experimentale, a filosofiei empirice, a pragmatismului.

Ceea ce ulterior a devenit cartezianism a de-

butat prost în relația cu religia: această nfericită (dar poate necesară) contextualizare istorică a făcut ca încă de la început poziționatul să fie perceput ca fiind într-un o desviate în raport cu filosofia idealistă, cu Dumnezeu.

S-a mers până într-acolo încât s-a afirmat că „Dumnezeul lui Descartes” a fost unul periferic sau că referințele la el erau cu totul ceremonioase ca o reverență adusă spiritului intolerant al vremii. Această nedreptă sau mai bine spus incorectă încadrare poate fi făcută azi responsabilă de percepția unui *faustism* al cunoașterii pozitive, de judecata incapacității trăirii religioase și a experimentului de a exista împreună.

Iată, de pildă, în capitolul „Dovezi ale existenței lui Dumnezeu și bazele metafizicii”, Descartes opera o disociere a simțurilor și iluziei de cugetare, pe care o identifica cu existența. „Dar după aceea mi-am dat seama că atunci când voiam să gândesc că totul este fals, trebuia în mod necesar ca eu, cel care gândeam, trebuia să fiu ceva; și observând că acest adevăr «gândesc deci exist» era atât de stabil și sigur încât și cele mai extravagante presupozii ale scepticilor nu erau în stare să-l zdruncine, am considerat că puteam să-l adopt fără ezitare ca primul principiu al filosofiei pe care o căutam. Examinând apoi cu atenție ce eram eu și văzând că

nu puteam să presupun că nu am corp, și că nu există nici o lume și nici un loc în care să mă aflu, dar nu puteam totuși să-mi închipiu că nu exist, ci dimpotrivă, tocmă pentru că gândeam că mă îndoseesc de adevărul celorlalte lucruri, reieșea în mod foarte cert și evident că exist” (René Descartes *Discurs despre metoda de a ne conduce mai bine rațuna și a căuta adevărul în științe*, Ed. Academiei Române, Buc., 1990, pag. 130). Operând o distincție între existență și cugetare, Descartes afirmă de fapt o veritabilă ecuație metafizică, ceea ce face ca Dumnezeu să nu fie doar aparent periferic, ca poziție ulușă în lanțul silogistic. De asemenea, Descartes face o minunată distincție între *cugetare* și *rațune*, pe aceasta din urmă recomandând să o segmentăm în cât mai multe fragmente, să operăm adică cu părți (ce se vor regăsi în *categoriile* aristotelice), ceea ce va pune mai târziu bazele matematicilor diferențiale sau ale digitalizării postmoderne.

Aceste considerații sunt importante din perspective abordate, anume aceea de a surprinde esențialitatea globalizantă a lui Descartes și aceluia *psyché european* al vremii: metoda pozitivă nu este neapărat metafizică în datele sale autentice primare, ea poate coabita cu diverse categorii transcendente.

Lucian Irimescu - Joc 1

Revenind la aceluia *Psyché european*, Paul Valéry a avut viziunea spiritului european, a „determinantului preexcelenței Europei” practic pe o „proprietate fizică”.

„Ideea de cultură, de inteligență, de opere magistrale se află pentru noi într-o relație foarte veche – atât de veche încât rașorii ne întorcăm până la ea – cu ideea de Europa. Celelalte părți ale lumii au avut civilizații admirabile, poști de prim rang, constructori și chiar savanți, constructori și chiar savanți. Dar nici o parte a lumii nu a posedat această singulară proprietate fizică: cea care intensă putere *omifătoare* unită cu cea mai intensă putere *absorbantă*. Europei i sa întimplat totul și totul a venit de ea. Sau aproape totul” (Paul Valéry, *op. cit.*, pag. 59).

Acel *Psyché european* ca puterea avea sediul, așa cum vor fi sesizat ulterior Sigmund Freud sau Karl Gustav Jung, în ceea ce se numea *subconștient colectiv* al popoarelor, cel făcut responsabil inclusiv de excese sau pulsii identitare.

Localizarea se poate face și în termeni culturali: Adrian Marino sesiază în mecanismele globalizante ale operei literare, un așa zis „strat antropolitic” care relevă acțiunea *arhetipală* a textului.

Structura operelor literare dădea de seama, ca un soi de anatomie paradoxală, diverse vocații înmăscate fiecărui discurs de a fi globalizant în esență sa: *a convince* este un proces de unificare a individualităților, de dizolvare a marginilor ce delimitază.

„Întreagă această zonă este prin definiție foarte obscură, supusă ipotezelor și conșturilor. Însă unele din ele nu un coeficient mai mare de probabilitate decât altele!.../.../mecanismul arhetipului este explicat prin aceeași cristalizare de «tendințe», «potentialități», «predispoziții» și «configurații» preexistente de ordin inconștient produse ale experienței lingvistice ancestrale. (...) Se recunoaște acum în plus, arhetipului, un dublu aspect cultural și emoțional, lucrând concomitent în colectivitate și individ, în creator și contemplator, între care se stabileșc punți de legătură și căi de comunicație în baza unor corespondențe spontane, simpatice (absolut incontrollable)”. (Adrian Marino, *Introducere în critica literară*, Ed. Aius, 2007, pag. 26)

Așadar, discursul (nu doar cel literar, la care face referire Marino, ci orice formă de comunicație lingvistică în genere) conține datele primare ale transcendenței individualității. *A convince* seamănă teribil de mult cu o *înlucui*, această din urmă operație paradigmatică fiind la rândul ei esențială în globalizare.

to Moza, with love!

Xenia îmi cere să scriu ceva despre relația mea cu – ceea ce ea matern numește – Moza. Cum legătura mea e destul de proaspătă și probabil tocmai de aceea (sic!) entuziasată, nu eziț să îmi răspund sincer și scurt: „K”.

Cum a început povestea noastră? Acum aproape 2 ani (ca o coincidență, o altă „legătură” a domnului, dar exact același interval, la jumătate pentru etemiate), la 109,6 km de Craiova (așa susține Sonymap!), într-o sală rece, strălucită și tristă. Ca să vezi mai bine lucrurile e necesară, câteodată, puțină distanță, nu? Nu spun că îl remarcasem pe Moza cu mult înainte, că nu îl audivsem, că nu îi admirasem invitații, că nu mă intrigasem, că nu îi învățasem clișeele... Am tras, bineînțeles, cu coada ochiului la modul în care își dezvoltă imaginea în presa locală ori centrală. Apropos, tocmai am găsit în arhiva Observatorului Cultural o prezentare a nr. 11-12/2003 al „revistei craiovene de cultură Mozaicul” în care se prezentau interviurile de la colocoliv care aveau ca temă identitatea sud-est

europăeană, „balcanică”, și care se intitula „La porțile Europei!”

Dar să revin la acel prim moment magic și la sala cea rece, când, într-o pauză prelungită, pentru a identifica un subiect comun, am înșirat aprecieri pentru Moza. Vorbeam cu un senior mozaicăr, Sorina Sorescu. M-a întrebat atunci dacă pot scrie o „ronică de carte lingvistică”, pentru că își dorea de mult să citească o astfel de rubrică. Nu știam dacă pot, dar era „bine, voi încerca”... Urma să vitezăm două încercări și... mai vedeam. Imediat am descoperit, plăcut surprinsă, că scriam cu bucurie, că degetele aluneceau grăbite pe claviatura notebookului (hm!), că mă simțeam utilă și... liberă.

Umătorul moment e legat de un telefon primit într-o dimineață, prin care aceeași Sorina Sorescu îmi anunța „ok-ul” și poate o rubrică, adică speranța unei relații permanente. În cealaltă ureche, o voce familială îmi sembla neglijența casnică, anunțându-mă că tocmai făcusem unudam. Un posibil semn: așa „i-adam” noua mea legătură!

■ Alina Gioroceanu

■ PETRIȘOR MILITARU

un deceniu de „Mozaicuri”

Într-un mod foarte straniu apariția noii serii a revistei *Mozaicul* coincide cu nașterea interesului meu pentru ceea ce obișnuim să numim „cultură”. Acest interes cuprindea mai multe aspecte, dar cel mai evident este faptul că obișnuim să cumpărăm (împreună cu câțiva prieteni) sistematic reviste de cultură. Fiindcă nu prea ne ajungeau banii pentru toate, ne împărțisem revistele între noi, în funcție de anumite preferințe. Pe de altă parte, e adevărat că mai împrumutam și de la Nicolae Comandte reviste, multe dintre ele nici nu ajungeau la chișocul de ziare, ceea ce le făcea cumva și mai interesante. În aceeași perioadă, domnul Nicolae Marinescu era șeful Inspectoratului pentru Cultură Dolj, unde am întâlnit cu prietenii mei noua serie a revistei *Litera*, care începând de atunci nu a mai fost înlocuită la xerox, ci la o tipografie – așa cum e firesc.

Așadar, eram în clasa a zecea când am aflat, din presă, că în Craiova va apărea o nouă serie de reviste *Mozaicul*, primul periodic de cultură din Oltenia, inaugurată de Constantin Lecca. Am cumpărat revista de la librăria de la Teatru și, împreună cu bunul meu prieten cu care tipăream *Litera* (revista scriitorilor liceeni), am împărțit revista și, după câteva minute, am început să împărțim impresii. Faptul că revista *Mozaicul* avea un program focalizat pe conceptul de „neopoposism” lansat și susținut de Adrian Marino (formatul de către primul coleg redacțional alcătuit din Nicolae Marinescu, Ilarie Hînoaveanu și Constantin M. Popa) m-a surprins, fiindcă nu constientizasem până atunci nici semnificația și nici importanța acestui aspect care dă o direcție oricărei reviste de cultură. Dar, am înțeles că la baza acestui program era convingerea că *prezentul are puternice similitudini cu perioada prepașoptistă*. Pe de altă parte, descoperisem că în revistă se scria o bună parte din profesorii de la Facultatea de Litere din Craiova și era un foarte bun prilej de a mă familiariza cu conceptele lor despre ce înseamnă literatură,

încercând să surprind tipologiile și pattern-urile care defineau scriitura fiecăruia în parte.

Acum, cu ocazia împlinirii a zece ani de viață a noii serii, sunt bucuros că fac parte din echipa cea mai tânără a revistei, care spre încântarea mea reușește să păstreze anumite standarde etice și estetice impuse de înaintași, direct sau discret. De asemenea, triada *Mozaicul – Mozaicul – Mozaicul* (ultima, ca orice revistă supraprealistă, a avut doar o apariție falgerătoare), o consider relevantă pentru că ea cuprinde trei aspecte definitorii pentru revista craioveană: (1) surprinde rădăcinile ideologice și spirituale manifestate încă de la incipiturile revistei, (2) încearcă, și chiar reușește, să integreze toate aspectele vieții culturale din zona Olteniei ceea ce îi dă publicației profunzime, complexitate și diversitate (ca orice mozaic, nu?) și (3) poartă și încurajează tinerii poeți, critici și doctoranzi care reprezintă literele craiovene, vitalitatea spiritualității din sudul țării.

Prin urmare, motivele de bucurie și sârbătoare sunt multe și clare: *La mulți ani, mozaicarii și multă inspirație!*

■ COSMIN DRAGOSTE

schidere și echilibru

cu și Constantin M. Popa. Este o posibilitate de dezvoltare pe care publicatia o oferă fiecăruia, fără niciun fel de restricții dogmatice. „Mozaicul” este locul în care dezbaterea ideatică are loc eclatant și decent, unde informația nouă-vechi își găsește locul foarte bine alături de studii aplicative din cale afară de pertinente.

„Mozaicul” a adus în viața culturală a Băniei echilibrul mult dorit, probând o remarcabilă capacitate de corelare a divergențelor într-un sens benefic, care să ralieze cultura zonală platformelor centrale (sau interculturale, multiculturale, dacă utilizăm termenii în modă). Discrepanțele și inadvertențele s-au transformat, de-a lungul anilor, în efort comun.

Impactul „Mozaicului” se fundamentează pe forța producerii sale, pe catalizarea durabilă a perspectivelor de manifestare. Un alt mare merit al „Mozaicului” este capacitatea sa de vector corelator către mase, aducând la un necesar numitor comun producătorul și consumatorul actului de cultură (în sensul cel mai larg al termenului de „cultură”). Astfel s-a reușit o indispensabilă impunere în conștiința publică.

Ceasurile aniversare impun bilanțurile, dar și perspectiva. Și motive de bucurie există pentru ambele. De acum, drumul este deschis: contează însă cum este

el parcurs. Iar ștacheta care s-a înălțat cu eforturi considerabile nu trebuie să cunoască decât o singură direcție: ascensională. Și aceasta depinde de noi toți, în orice postură am gravita în jurul „Mozaicului”.

La mulți ani!

Lucian Irimescu - *Strugure*

„Mozaicul”, revista și programul său, este dovada certă a faptului că și în Craiova poate exista emulație spirituală, că lucrurile se pot mișca într-un sens benefic pentru cultură. „Mozaicul” îmbină într-un mod necesar armonios tradiția cu inovația, fără a se abate în vreun fel de criteriile axiologice. Faptul că mă numărăm în rândurile redactorilor acestei publicații constituie, pe lângă onoarea aferentă, o responsabilitate sporită. Este, dacă dorim, o probă de foc, anume dacă noi, cei tineri și foarte tineri, vom reuși să ne ridicăm cu brio la nivelul la care cei dinaintea noastră au reușit să ajungă.

Grupul care este pe cale să se cristaliceze în jurul „Mozaicului” are șansa de a reprezenta o apariție stabilă, demnă de luat în seamă, care să renească viabil unitatea în diversitate. Pentru că trebuie dus mai departe, la un nivel calitativ ridicat, acest adevărat brand pe piața culturală.

Dintotdeauna pentru mine „Mozaicul” a reprezentat (în ciuda multor opinii) o platformă democratică de exprimare, dirijată cu multă abilitate și pertinendență de către amfitrionii Nicolae Marinescu

■ MIHAELA VELEA

piese pentru Mozaicul

Bun prilej de sărbătorire, moment favorabil bilanțului cu efect constructiv, ș.a.m.d., aniversările sunt, înainte de orice, un veritabil „certificat” de existență. De regulă, în asemenea ocazii, se adoptă o ținută de ceremonie, discursurile curg deosebit de însuflețite: se evocă ani, inițiative, idei, se trec în revistă realizările, uneori se amintesc eșecurile încercate. Dar festivitățile se încheie, mirajul aplauzelor și elogiile se rarefiază odată cu acestea; persistă un timp, din ce în ce mai vag, parfumul aenului de sărbătoare... și...

Vă urma?

Mozaicul a împlinit 10 ani. Nu știu dacă 10 ani înseamnă mult sau puțin. De altfel, nu cred că numărul anilor reprezintă principala referință în viața unei reviste, însă cu siguranță acest interval poate fi „contabilizat” ca un test de fiabilitate reușit. Consider mai importante și mai concludente decât „etate”: motivația, demersul, conținutul și puterea de a găsi resurse spirituale și materiale suficiente de substanțiale pentru o reală continuitate.

Aș exprima foarte pe scurt ceea mai accentuată, mai vie și mai constantă „amintire” a mea despre Mozaicul (sper, însă, fără a-l restricționa în mod grav consistenta), prin două cuvinte aparent simple: entuziasm și încredere. Am ales în mod special aceste noțiuni destul de generale, cu conștiința că ele nu sunt niciodată tețete ale succesului, ci dimpotrivă, pot fi tratate ca extrem de fragile și evident subiective, „unele” cu două tăisuri bine ascuțite, ce au mobilitatea de a fi valorificate și percepute în egală măsură ca semne ale puterii, reușitei, erorii, ori ale banalului nesemnificativ.

Mozaicului mizează pertinent pe dinamica culturală a zonei, speculează acest potențial creator al locului (nu totdeauna local) și îi acordă credit. Credit avantajos (ca într-o super ofertă la servicii financiare) fără rate fixe și fără dobândă, pare a fi un plasament de-a dreptul hazardant. Cei care se investesc în cultură are o rată a profitabilității prea puțin palpabilă care nu se măsoară strict, imediat sau numai în li converti-

bili. Este un statut conștient asumat și nu neapărat privilegiat.

Revistele de cultură vor exista și evolua în raport direct sau invers proporțional cu manifestările de cultură. Este oare acesta un indicator coerent de oportunitate, rentabilitate sau necesita-

te? Toate acestea sunt ca un vector orientat către un anume segment de nișă, accesat în grade diferite – de la energetic până la anemic – de către toți competitorii din breșală. Rămâne de apreciat sau de exersat vigorența de a lua în serios și a propune nu doar valorile sigure, clasate, ci și inteligența de a specula ineditul, prospețimea și întrebările societății actuale. Nu vreau și nici nu este posibil să evaluez proporțiile exacte ale unor asemenea demersuri, să instalez sau să fac apel la o scală de valori ineputabile. Toate acestea sunt aspecte care se vor regla și surclasa în timp,

după reguli pe care nu le deținem sau nu le stăpânim în totalitate.

Reamintesc ca onorant reper în timp – Mozaicul lui Constantin Lecca, prima publicație de cultură din Oltenia, care anulă în 1938 că: „nu urmărește scopuri materiale ori politice ci de culturalizare și de pătrundere a literaturii în rândul maselor largi...”.

La aniversarea din 2008, urez Mozaicului nu doar ani mulți înainte, ci în același timp deschidere, vizibilitate, prospețime și toate resursele necesare pentru a fi actual și perfect contemporan cu anii pe care îi va traversa. Continuarea... în numărul viitor...

Premiile Mozaicul, 1999, Ilie Gheorghe

■ EMIL BOROGHINĂ

gânduri bune

Cu ocazia împlinirii a 170 de ani de la apariția revistei „Mozaicul” a lui Constantin Lecca și a 10 ani de la reluarea ei într-o nouă serie, gândul nostru se îndreaptă spre toți cei care au contribuit, cu eforturi, riscări și sacrificii, la realizarea acesteia.

Cunoscut de public larg în primul rând ca pictor și mai puțin ca scriitor, istoric, traducător sau editor, Constantin Lecca rămâne una dintre personalitățile emblematiche ale Olteniei, o adevărată figură de enciclopedist.

Apariția „Mozaicului” său trebuie privită ca unul dintre cele mai importante momente din istoria

publicității și culturii românești.

Reluarea în noua serie de către un mânăncă de entuziaști a revistei „Mozaicul” reprezintă pentru cultura din Oltenia o indiscutabilă izbândă și șansă.

Așezat la început sub „tutelela” marului cărturar care a fost și rămâne criticul Adrian Marino, „Mozaicul” și-a câștigat în cei zece ani de existență o puternică personalitate, fiind o revistă citită, respectată și căutată, o revistă care și-a oferit cu generozitate spațiile paginilor depotivă consacratilor și debutanților, care a știut să-i crească și să-i formeze o adevărată pleiadă de realizatori și colaboratori.

■ MARIUS DOBRIN

zece

Am văzut multe entuziasme culturale, inaugurări fără continuare, proțecse încerenite după primii pași, încât un criteriu important de evaluare îmi pare a fi durabilitatea. Abia timpul permite o judecată de valoare. Or, „Mozaicul” tocmai dovedește că se poate prezenta la o astfel de judecată. Perseverența și constanța impun respect o dată în plus într-un spațiu morganatic precum e acela de la noi.

Despre consistență sunt destui care pot da seamă. Despre sușiri sau coborâșuri s-a scris și se va mai scrie, fără să fie nevoie de aniversări, ci pur și simplu pentru că ideile promovate de „Mozaicul” nu pot fi ignorate. Un studiu de sociologie culturală poate face o analiză a ceea ce oferă acest proiect bine gândit și care cu consecvență și-a purtat criteriile moderne printre frământatele controverse ale acestui timp.

Aș zice că un adevărat mozaic, liantul ideologic păstrând alăturare o seamă de „pietre” tari și polimerice.

Ce piatră trebuie să fi fost și eu de am fost prins în acest liant, nu știu...

Tocmai ieșeam din arhive, încercând de parfumul greu al adevă-

vărului ascuns acolo. Al unui adevăr care se plia pe aceeași idee generoasă a unui răcor cu europenismul luminat. Atunci, acum, meru de la capăt.

Arhive în care am revenit la îndemnul domnului C. M. Popa, căutând semne ale trecerii lui Eugen Ionescu prin Craiova.

Arhive din care am scos la iveală ceea ce credeam a fi necesar într-o încercare de recuperare a unor pași rătăciți pe drumul modernizării continue. Așa se face că „Mozaicul” a îmbrățișat proiectul meu și l-a materializat cum eu nici nu bănuiam. Gabriel Coșoveanu și Ion Militaru au luminat drumul acelei cărți și parcă de atunci și istoria a fost mai aproape de noi.

Mișcător din structură sau numai dintr-o insinuație a unei curiozități artistice, am pătruns în lumea teatrului, în lumea filmului, am vrut a împărtași tuturor ceea ce eu am văzut și simțit. „Mozaicul” a însemnat suportul pentru aceste proiecte ale mele, domnie de focalizare pe creația tânără. Valoarea se subînțelege, reușite/nerușite se comentează.

Și dacă paginile revistei s-au deschis pentru tinerii actori, a venit timpul să fie scrise de tineri ai criticii culturale.

Lucian Irimescu - Nuca (detaliu)

De altfel tinerețea a fost de la bun început o marcă a revistei, un atribut intrinsec. Far tinerii primelor numere au ajuns la maturitatea de a gira sincronizarea cu actualul context cultural.

Urmează afirmarea unui nou suflu, iar colocolul din 2007 a fost o etalare a numelor care vin.

Fiecare temă propusă dezbaterei de-a lungul celor zece ani a evidențiat diversitatea savuroasă a ideilor dar în același timp și trăsăturile recunoștințabile de grup, în limite suportabile, cu pluseri și minusuri, după o rețetă de viață.

Retrospectiv se poate observa cum a crescut o operă pentru mulți dintre semnatarii de la primele numere, cum de exemplu Hora Dulac a șlefuit meticolos atât în spațiul esului cât și al prozei.

Setea de recuperare, de racordare, de consolidare a concepțiilor moderne se preschimbă acum, sau așa ar trebui, în necesitatea de a evolua pe o piață europeană a ideilor. De-acum trebuie să ne dovedim capabili de a crea și de a discuta chiar ceea ce este preocupant pentru spațiul în care ne-am integrat. Rămâne să ne impunem tenta competitive, să le atingem.

Xenia, începe decențul vostru!

■ IOAN LASCU

tinerețe fără bătrânețe

O sintagmă veche de când lumea... basmului și se potrivește și vajnicei noastre reviste *Mozaiicul* care, în varianta renăscută, împlinesc un deceniu exact în octombrie 2008. Dându-se și reușind să fie o continuatoare onorabilă a celui mai îndepărtat în timp periodic craiovean, *Mozaiicul* lui C. Lecca, apărut în urmă cu 170 de ani, *Mozaiicul* de astăzi s-a impus drept una dintre primele publicații culturale ale zonei, alături de *Ramuri* și de *Scrisul Românesc*. Privit la început cu mefiență nu de puțini scriitorii din Craiova, *Mozaiicul* a izbucnit, sub conducerea lui Nicolae Marinescu și avându-l redactor-șef pe Constantin M. Popa, să impună în fața lumii o direcție originală, numai a lui, tocmai pentru a-și defini o personalitate proprie. S-a plecat de la spiritul pașoptist al precursorei înființată la anul 1838 și s-a intenționat a se plonja într-un neo-pașoptism precognitiv probabil de director și de redactor-șef. Mai mult, datorită unor afinități mai speciale, unul dintre spiritele tutelare ale publicației a fost, pentru un timp, Adrian Marino. Totuși, lucrurile

nu au luat numai această turnură. Înclinând, în virtutea unor forțe convergente, mai mult spre modern și postmodern decât spre classic, revista a polarizat în relativă scurtă vreme o pleiadă de esești, în mare majoritate tineri și nonconformiști. Este incontestabil că linia și specificitatea publicității au fost imprimate de acești juri scriitori, între care s-au distins de la începutul Sorina Sorescu, Gabriel Coșoveanu, Ion Buzera, Ion Militaru, Hora Dulvac, Sergiu Ioanescu. O echipă și mai tânără de critici literari a început să se întremze aici: Luminița Corneanu, Gabriela Gheorghiuș și Xenia Karo. Dacă esul a dat greutate *Mozaiicului* ani la rând, venind apoi în ordine recenziiile și cronicile literare, cuvântul-temă din titlu a fost ilustrat prin preocupări orientate și către alte arte, între care teatrul, muzica și artele plastice. *Mozaiicul* se întemzea pe varii domenii tematice și așa se află și astăzi. A dorit să fie prezent an de an în viața culturală a Craiovei, organizând „Colocviile *Mozaiicului*” și decernând premiile revistei. A debutat sub zodia speranței unora și a neîncrederei altora, a

prins curaj și formă distinctă, s-a consolidat prin multe dezbateri tematice și incursivii eseistice și și-a adădecat un prestigiu prin tenacitate, originalitate și prestații de valoare, fără a face vreun rabat mediocrității. Cine mai poate pretinde că după zece ani de la reluare în serie nouă *Mozaiicul* nu este, în peisajul revuistic craiovean și național, înconfundabil? Bătărețea patrimonială de odinioară s-a metamorfozat în tinerețea tocmai bună de învidiat, dovedită în ultimii zece ani. Vesnic tânăr și ferice, prin vigoare și dinamism, periodicul nostru i se întrevăd mulți ani glorioși și de acum înainte.

■ MIRCEA CORNIȘTEANU

o revistă venerabilă

După un deceniu de activitate neîntreruptă se poate spune că „*Mozaiicul*” este de pe acum o revistă venerabilă. Cu o constanță care îi face cinste, revista ridică în fața ochilor noștri, lună de lună, cortina pentru a da la iveală spectacolele inteligenței locale, dar nu numai, în acțiune. Așa cum am putut remarca de fiecare dată, „*Mozaiicul*” însoțete cu comentarii și cronici periodice majoritatea spectacolelor Teatrului Național „Marin Sorescu”, a manifestărilor de anvergură

pe care aceste le propune și găzduiește.

Și o face la un nivel demn de reputația ei construită în timp de echipa talentată condusă de domnul Nicolae Marinescu, fondatorul și directorul acestei publicații particulare. Tocmai aici este meritul domniei sale și al celor care îl succedază: în construirea unei instituții de cultură particulare, într-o epocă a competiției netruceate pe piața ideilor culturale. O publicație într-adevăr europeană. La căi mai multe numere și aniversări!

■ NICOLAE COANDE

fondatorii sunt făcuți să rămână în urmă

Am publicat în „*Mozaiicul*” într-unul dintre primele numere ale revistei. Așadar, au trecut 10 ani. Nu bănuiam pe atunci ce orientare culturală a avea revista și nici echipa care s-a înhamat la munca asta, poate.

Deși cred că de vreme ce i-spușese „*Mozaiicul*”, Nicolae Marinescu avea deja de gând să se legețiemeze de la densul pașoptist în cultura și civilizația română. Mă bucur că a rezistat, și încă bine, timp de un deceniu. Peste 10 ani sper să spun același lucru.

Nu stau bine cu referatele aniversare, așa că voi scrie despre revistă ce îmi trece prin cap. Uneori mă gândesc că revistă e pe drum și că poate și-a atins o parte dintre obiective. Dar de ce

trebuie să ne întoarcem noi de fiecare dată ca să putem merge înainte? Nu am nici un respect față de strămoși când vine vorba de tălmăcherea unor acțiuni culturale, de ideologii și proiecte pe care trebuie să le duc cu mai departe. *Trebue* este pentru funcționar. La scriitori, contează voința de înfăptuire, care vine din aspirații gratuite auto-impuse a actualii. Poetic. Stafeta „nevizată” (cum suna titlul unei piese de teatru comuniste) nu s-a sensibilizat mai deloc. Îmi place istoria, inclusiv cu-ale ei culise misterioase ca fustele unei femei – dar numai ca s-o pot critica. Poate că Lecca a făcut câteva numere de „*Mozaiicul*”, dar Nicolae Marinescu și Constantin M. Popa au făcut mult mai multe, așa că sunt mult mai importanți decât fondatorul.

Mă interesează o revistă, inclusiv cu trecutul ei, nu în disprețul trecutului acesteia, însă mai ales pentru ceea ce face azi. La capitolul prezent, revista stă bine. Propune idei, are dezbateri, organizează colocvii, publică literatură contemporană. Totuși, care este marea autor contemporană propus de „*Mozaiicul*”? Aici, rîde din umeri. Eu cred în individualitate creativă și în istoria care este un car de aur la care trag cei mai buni cai ai nației. Când acești cai obosesc, vorba lui Teuța, istoria dă cu ei în șanț. E și asta o viziune. Deci, mă tem de istorie, pentru că este necercușoacăre și, vorba lui Eliade, scoate din când în când teroarea din culise.

Acuma sunt atent la cine – și mai puțin la car.

Nicolae Marinescu și Florea Firan

■ FLOREA FIRAN

Mozaiicul - după un deceniu

Prin seria veche întemeiată la 3 octombrie 1838, de către ilustrul cărturar Constantin Lecca, *Mozaiicul* marchează începuturile presei craioveane și deschide calea unui impresionant număr de publicații ce depășește astăzi cifra o mie.

Apariția *Mozaiicului*, în serie nouă, în urmă cu zece ani, a dus la revigorarea presei literare craioveane, impunând o competiție cu reperusimi vizibile în calitatea conținutului acesteia.

Mozaiicul, ca și *Scrisul Românesc*, prin manifestările culturale științifice - colocvii, simpozionae, dezbateri, sesiuni științifice, lansări de cărți - au dat un nou impuls vieții culturale și literare craioveane, reunind personalități de primă mărime din țară și din străinătate printr-o notă comună distinctă - multiculturalismul.

Dintotdeauna solidari cu reacția și mentorii acesteia, acum, mai mult ca oricând, ne exprimăm gratitudinea și bucuria de a fi alături la sărbătoarea *Mozaiicului*.

■ CERASELA IOSIFESCU

o oază de normalitate

Cu bucurie și recunoștință salut, la aniversarea a 10 ani, revista „*Mozaiicul*”, o publicație de înaltă intelectuală și artistică remarcabilă.

Întotdeauna aproape de viața și scena teatrală din Craiova, „*Mozaiicul*” este pentru mine un reper plăcut, o oază de normalitate într-o lume a măștilor pe care fiecare dintre noi le purtăm, cu mai mult ori mai puțin talent, pe scena vieții.

La mulți ani!

Lucian Irimescu - Măr peștiră

■ ION BUZERA

prețurile cuminenței

care nu-și poate pune problema conștiinței, e automatismul pur și care pare atât de grațios, de „pus la punct”, de util.

Splendoarea existenței văzută din cușcă (din „mehingină”) nu e mai puțin splendidă, e nevoie însă de ceva mai multe filtre pentru a se putea accede acolo. Copilul și adolescentul practica un sport difil: răcâian noroiul, măzga, ideologia care se depuseseră pe lucruri, pe oameni, pe existență, în general. Terorau nu era nici e realmente insuportabilă, era mai degrabă un aer puțin mai greu respirabil. Străns uniți în mehingină, oamenii puteau ajunge – la capătul unor eforturi individuale considerabile, dovadă cără poezia cuprinsă în acest volum – să vadă ceea ce era interes și să fie văzut: ceea ce se afla dincolo de „cuminențe”. Numai că cei mai mulți nu voiau să vadă. Ei stăteau „la locul lor”, deoarece totul era foarte bine reglat. „Dereglată” nu putea fi decât una persoana, compensatorie, onirică: „Somul de duminică după-amiază mă ducea întocmai pe o străduță îngustă, cu imagini schimbătoare de o parte și de alta a ei, o străduță desfundată, cu o gură de canal aburând în mijloc. O uliță închisă. Această fundătură a fost unul dintre prețurile cuminenței mele” (pp. 69-70). Visul e, de fapt, începutul „arezirii”, al individualității și reconsiderării de sine. Jocul temporal („Să

fiu cumințe a însemnat totul pentru mine”) este cel care ne ajută să identificăm mecanismele „re-sambării” existenței, întrucât alte indicii nu prea există și în asta constă, de altfel, capacitatea cu totul aparte a acestei poezii de a se pune în valoare.

Fără sofisticate alegorii platonice („peștera” etc.), fără umbră de iritare sau bosumflare (spre deosebire de anumite vânătoare), poezia Svetlanei Cârstean comunică toate aceste „observații” în modul cel mai direct și mai poetic. Maxima oblicivitate aperiută (inteligibilă numai ca stare de spirit a posteriori, căci numai așa poate fi înțeleasă de cititor) este transmisă cu maximum firesc posibil: „Lacurile sunt toate la locul lor. Cifrele, literele se/ adună multe în caștelele tale, semnul de carte e acolo/ unde ai rămas cu titlul, periuța de dinți e în paharul din baie, iar dulcele/ în cămară./ Vânătoarele sunt în magazine, bosumflate, după teșelgele./ Meșterii sunt în atelier, șlefuitul filelului puiliilor./ Soforii sunt toți cu volanul în mâini./ Crotoarele însemnează cu creștă stife întinse./ Pe cei din macarale nu-i vedem, dar știm că stau bine/ în căsuța lor înlățată până spre cer și apăsa pe felurite/ manete./ Toate corpurile sunt îmbrăcate în haine fel de fel și/ așa așezate pe scaune, în fotolii sau se mișcă dintr-o/ parte în alta./ Sprâncenele sunt la locul lor,

ochii, gura, gâturile la fel./ Buricul fecăruia dintre noi e acum printre haine, cel/ mai cuminț din noi.” (pp. 73-74). E surprinsă aici o lume care, deși e sau pare animată, e dezumanizată sau conduce la implicarea dezumanizării. Rezistența la presiunea care se exercită constă, prin urmare, în descrierea a ceea ce se întâmplă. La început, poetul e un antropolog *sui generis*, care nu se mulțumește însă cu ceea ce vede. Poezia intervine atunci când „dorința” gata”, adică atunci când este posibilă găsirea cheilor reprezentării. A nu mai lua obiectele și personajele „de-a gata”, a le considera din exteriorul lor însemna a nu mai adera (deși conținut s-o descrie, să facă parte din ea) la „ordinea” lumii, însemna, pur și simplu, o dechilare a distanțării: poetica și politică. Poezia ia naștere din re-cunoașterea lumii, iar această re-cunoaștere nu putea fi lipsită de ingredientul politic: „Bună dimineața, muncitorii!/ Sirenele vă cheamă. Pașii voștri se aud grabii prin umnețelă reca a dimineții. Răcoarea vă aduce aminte că sunteți puternici, de aceea nici nu aveți chef s-o înfrunțați. Trupurile voastre molozate, îmbinate de căldura de neîncolcat a patului, a nevastei, trupurile voastre înaintea în voce. Cât ai fi vrut să spun că vă deponați ca picături în de rouă pe flori!/ Când ajungeți în fabricile voastre – munci-

torul numai în fabrică poate sta, acolo e locul lui –, vă recapătați treptat greutatea.” („Ora 6 Dimineața”, pp. 10-11). Mistocărea la adresa scrisurii lozincard nu poate fi acumula de omni pliere pe „momentul” grandios la zilei, eul poetic din *Floarea de mehingina* fiind, altfel, expert în astfel de pliere, de „pierderi” subtil calculate în decor.

Când formula perceptivei se modifică, prin împrumutul perspectivei personajului matur, ceva din endoarea stilizată se pierde. (Eduicator pentru acest nou ritm e poemul „Marele Cofetar”, pp. 90-95). Textul Svetlanei Cârstean nu poate proiecta, crea tensiuni lirice, nu se poate configura, în principiu, decât contrastiv. Efectele de autenticitate sunt cele care nu sunt căutate. Dar e ceva în poemele din ultima parte a volumului care poate că anunța o altă dimensiune poetică, la fel de intensă ca și cea care a dat tonul cărții.

Svetlana Cârstean mi se pare o poezie de o simplitate ultrarafinată.

comparativul de superioritate

OMUL POETIC. „A gândi, a citi, a interpreta, dar mai cu seamă a scrie înseamnă, pentru Jacques Derrida, a face, a crea, a plăsmui, a inventa – așadar, încrea o intruchipare a ceea ce am numit *omul poetic*, creatorul în sens larg, fie el filosof, sculptor, pictor, muzician, om de știință, politician...”. MARIUS GHICA, *Derrida sau a gândi altfel. Derrida ou penser autrement*, Ed. Paralela 45, Pitesti, 2008.

ICOANE BIZANTINE. „Eu singură spun «Și aici, în rama aceasta de argint, e Mama». Ei trec mai departe cu ochii peste alte fotografii și nu-mi lasă timp să adaug că am moștenit de la tine pomeții înalți și mâinile din icoanele vechi bizantine”. DONA ROȘU, *Scrieri către Mama de la ficca ei emigrant. Letters to My Mother from Her Emigrant Daughter*, Ed. Scrierul Românesc, Craiova, 2008.

„...mila și îndurarea au răsarit din mugurii de-atunci”. ANA CODREANU & NICOLETA COJOCARU, *Suflete de copii*, Ediție de Mircea Moisa, Ed. Ramuri, Craiova, 2008.

CREION. „*Creion* reprezintă titlul dat de poet celor opt poezii ale sale, cu o tonalitate specifică, scrise în etape diferite de creație, concentrând cu finețe și subtilitate povestea propriei sale vieți în implicățiile ei esențiale, al căror ritm *in usure* și al căror umor benign, plin de stenică nostalgie, țes încă o dată basmul poeziei și *creionozii*, cu inimă personalitate, sensul ontologic al artei”. FLOAREA FIRAN, *Tudor Argehi, treptele devenirii*, Ed. Scrierul Românesc, Craiova, 2008.

LUME DE VIS ȘI JOC. „Copilaria și-a scris în mine apăsat pașii... Inocența am pierdut-o, dar mi-a rămas amintirea și candoarea aceluși timp... Și dorul, gândul

breviar

KITSCH MONUMENTAL. În spatele gării din Filiași, între haite de câini vagabonzi și taximetriști de ocazie, sa ivit, confecționat din plăci de gresie bune pentru bucatării, așa-zisul monument închinat memoriei lui Eminescu. Sub o „floare albastă” rudimentară, „inscripționată” cu vopsea, evident, tot albastră, se răsfață „versurile” agramate „ale unui ilustru necunoscut” exersat, pesemne, la „școala poetică de la Săpânța”: *Voi trecători, ce-ați suferit./ Frustrăți (sic!), minții, nedreptăți!/ Să-i dăruți câte o floare/ Pentru iubire și lertare* („de Antonia Rubenda Cocoloveram).

BLESTEMUL LITERATURII Aflat la „prima bătrânețe”, Liviu Ioan Stoiciu (n.1950) își recapitulează viața / drumul literar într-o carte plină de indoieli, dezamăgiri, speranțe înșelate, frustrări: o *Carte a sădăriei* (Ed. Pallas, Focșani, 2008), în care „convorbirile de sfârșit cu Al. Deșliu” își găsesc în „inspirațiile de început” noimele mărturisitoare: „...N-am făcut până aici decât să atrag atenția asupra unui debutant (perpetuu – n.n.), să dau un exemplu de matur de rând cu destul deturmat de cai verzi pe pereți, de locuri pe care le schimbă în speranța unui rupturi de destina, a unui nou început”.

■ **SORINA SORESCU**

interogații metacritice

La debutul, în 1999, cu o monografie despre Ion D. Sîrbu, la Editura Aius, aveam naivitatea să cred (culmea e că și acum persist în această iluzie) că ce trebuie revizuit este sistemul criteriologic, prin reintelegerea, la limita ateoreticului, dar cu o conștiință cu atât mai dramatică a alunecării în neargumentabil și nedemonstrabil, a literaturii subversive anti-propagandistice.

Sîrbu a fost, ce-i drept, un caz relativ accesibil, ușor de demontat pe proxieme axe de dezbatare și care nu punea probleme serioase de redefinire a criteriului (ca pentru un exeget înepător cum și eram). El s-a lansat, imediat după al doilea război mondial, ca propagandist comunist și a dominat lumea intelectuală chiujeană în prăbușire de pe poziția ideologiei „revoluționare”, a făcut repede și o carieră universitară, conferențiar de filozofie la 27 de ani pe zoro merit în cercetarea de specialitate, și abia la senectute, după îndelungi suferințe biogrfice (închisoare politică din cauzată de rivalitățile colegiale din rândul activiștilor, exil printre voboriturii cu perfectul simplu etc.) a ajuns la expresia revoltată de serrar. Însă și atunci, publicând, în paralel, dramaturgie agitatorică și revolte la film orientate mai abtitor împotriva criteriului estetic al criticii literare și artei rezitoriale decât împotriva comunismului.

Simpla inventariere filologică a tipurilor de texte m-a ferit să cad într-o capcană insidios construită, în autopoortrete, de jurnalistul fără jurnal pentru criticii narvi (capcană, din care toi colegii mei de sîrbologie și-au făcut adresă intelectuală, pot fi, deci, vizitați acolo și felicitați pentru spiritul critic). Anume, capcana de a-i credita lui Ion D. Sîrbu, pe nechtite, ca sursă iradantă de luciditate și discernământ, o mare operă filozofică... niciodată scrisă. Dar nici de desființat, nu l-am desființat pe autorul *Soarecelui B*, cum mi se reproșează. Dimpotrivă, l-am comentat scrierile neconformiste, câte sunt, cu foarte (dacă nu cumva prea) generoasă receptivitate estetică pentru rafinamentele formale. Atăta doar că am refuzat să ader la ideologia lui antiestetică, care se revărsa și din serrarul postum, la fel ca din corespondența și din dările de seamă de servicii de secretar literar la Teatrul Național din Craiova, din piesele de teatru și prozele moralizatoare.

Nu am contestat atunci că, explicitând și comentând la vedere criteriul, deja începuserm să-mi construiesc argumentațiile și în plan metacritic. De aceea, următorul proiect a fost tot o monografie, dedicată lui Augustin Buzura, de asemenea un caz, însă mult mai dificil, pentru că el chiar obligă (deontologic vorbind) la judecăți autocontradictorii critica întemeiată pe principiul autonomiei estetice. Și nu prin dublare, ci printr-o eroică și paradoxală consecvență, care îmi va da mult de furcă stilistic, să îl prezint pe autor de o manieră plauzibilă în cadrele psihologiei scriitoricești comune.

Buzura ajunsese, în romanele sale în anii șaptezeci-optzeci (în condițiile știute de cenzură), la critica morală cea mai explicită și mai sistematică a sistemului totalitar comunist, nedezmințindu-și însă niciun clipă programul inițial de literaritate. Dintre autorii români postbelici, autorul *Orgoliilor* ar fi fost cel mai în drept să conteste, după revoluție, ierarhiile grațuității este. A rămas însă unul dintre ultimii care

mai crede, și acum, în ideea și idealul de „operă”, solidat cu principiul criticii estetice, și care cere să-i fie judecate cărțile după măsura valorii intrinseci, iar nu funcție de conjuncturi. Să nu te întrebi dacă nu cumva autonomia estetică, așa cum a fost înțelesă de criticii din generația lui, nu trebuie redefinită, în așa fel încât să nu mai excludă, ca pe un corp străin, ci să integreze acest tip, atât de rar, de etică a scrisului?

Și să nu te revolți, când criticii literari mai noi încearcă să precipite, artificial, în clipită artificială a unui simplu vot, judecata selectivă a duratelor foarte lungi, plebscitând condamnarea la nemaicuire și a lui Buzura, și a altor călăvia scriitori, care, fiecare în sensul propriei originalități creatoare, și-au autentificat prin operă rezistența? În cazul lui Sîrbu, facem apologia, pe nechtite, a unei opere filozofice inexistente, la propriu (pe care nu avem cum s-o citim, chiar dacă am vrea, pentru că autorul ei chiar nu a scris-o). Iar pe celelalți, din categoria lui Buzura, îi anunțăm în obliviață, pentru „vine” de a fi scris și publicat înfruntând cenzura (cu ce riscuri și ce consum interior!) și de a fi jucat, astfel, un mare rol în constituirea unei mentalități anti-propagandistice în rândul cititorilor?

■ **SILVIU GONGONEA**

resturi luminoase

pe ploaie, în drăgășanicită

resturi luminoase

trăiesc pentru că încă mai cred, un gust de argilă rece. țipătul păsărilor falfăitul lor negru prin ochiuri, sufletul meu chiricit într-un colț, dopuri turtite cotoare de măr intrate în putrefacție. și elena tot plângere se face mai mică până nu o voi mai vedea. resturi pe masa din bucătărie, rufele atârând la uscat. și în rama geamului multe flori. de inox sunt tacămurii, un biscuit în lapte. privesc din gol balcoanele, cui, cu gura în jos.

e 16:20, când bărbaiții sunt neateniți există două cărciumi, vinul se scurge direct de pe deal, hop în tertecuța semiurbană. pe străduțe înguste cele câteva lucrătoare în confecții își poartă fericeirea ca pe o firmă animată în cui iar eu trebuie să mă gândesc la tot ca la un cuvânt care m-a sărutat în somn. drăgășanicită, zi cenușie vom rămâne legați ca o superștie; mă tot întreb ce ar fi putut scrie un poet alovărat despre un asemenea loc, un poet plin de simțul măsurii exaltat sau de tebele ploii în buranul de tablă, visând la ceva mai curat și uscat.

nu voi fi niciodată un cinic

nu voi fi niciodată un cinic, mi-o reproșează uncoeri și elena când își lăcuiește unghiele la picioare, stă în porțiunea aceea luccioasă o imagine, îmi trece prin cap că sălbătică se poate furia printre gândurile de felul acesta. ghițești bucuria lui Dumnezeu trecând neobservat, spionezi – nu e decât un rest dintr-o altă zi.

viața noastră trăiește în altă parte

viața noastră trăiește în altă parte mă duc să cumpăr niște pâine de la romtend cafea, stafide, ciocolată caldă și trănțește uieul în urmă. nu pot scoate pieptul în față, nu pot pretinde mai mult, până voi deschide ochii atâr de o frânghie în beznă. restul unor mâni reci dintr-o zi friguroasă mi se strecoară pe sub haină. așa da orice să-mi pot scoate privirea aceea din cap.

urme adânci

urme adânci în ființa dezrădăcinată, palidă lumina spânzură un bec. cimentul din măsele, cimentul dintre dinți, rânjetul. oricine spune că ești fiul lui trebuie crezut: acru e plin cu un rest de speranță, un eveniment așteptat, un mărnuț de resituit.

Lucian Irimescu - *Strugure aurii*

■ AURELIAN ZISU

Marea

În clipa ce te prinde în cărare numai osândeile mi s-au vorbit. Nu se mai joacă nicio iertare cu aerul tău dezvelit.

Ti-adaug mâna să-i suferi coaja de ou și agheazma părliță cu jarul spart pe tăcere, cu sparte istorii pe cărămidă cu niște memorii asexuate, luându-le țărnel, despoindându-te

Ti-adaug mâna să-i suferi Marea pe țărnișii topindu-te.

Povestește-mi

Povestește-mi de-acum despre plante despre ataraxie oho, oho cântăm împreună cu Ghiocul în grădini suspendate pe care Babilonul mi-l luă să-i facă un joc lui Maruk să-i pună coajă de nuc la ureche sau la Uruk.

Cântăm împreună cu Ghiocul, oho Și nu mai știu cine mi-l luă...

Între duminici

Măcar se uită între duminici Șarpele gurii închis în cor Insecte bolnave – mâinile mele Diafol își vindecă, mor

Măcar te cer, măcar nu vine Decât prăbușirea unui text comentat Explicații de trup, păianjeni pe mine Se vor fi cândva imaginat.

Ce mai soluții dintr-o prihană Dintr-o prigoană îngăduită

Prea viață bună, a dracului haină Întinsă galbenă, sulemenită Voi părăsi dunga mării în goană Nisip de oglindă! –

Fără de pași

Fără de pași o să-mi fie căderea în cunoștință, fără de mugur otrava, răspândită pe arderi, pe somn. Frumosule Domn, instrumentele unui chirurg de gramatici, instrumentele unui cerșetor amețit de alcoolul lui Dumnezeu Se vor întăria în abur gonit.

Tu te vei face mereu Azil adormit.

Din spirit

Din spirit iese un vârcolac alb. Din vârcolac un spirit, blestem: Un păianjen făcut pe genunchiul Ferestrelor ghem.

Și te chem, inocento, Și te chem, inocento,

Inocento, un semn A traversat strada și mașinile moarte Și-au scos lupii în oameni.

Dă-mi focul, mamă, departe!–

Căleășcă

Mămile mi s-au lăsat închise În patul conjugal trec șobolanii pe scară Să nu adormi, Inocento, să putrezești Lângă iertare. Când m-am născut mort prima oară

Doar doi păianjeni deschideau o cutie la subțiori Unul era din infern, celălalt înger Care va să zică aveau genunchii până la hoit

De câte ori ?- m-ai întrebat, Inocento Din casa cu gratii în mers. Am tras în plămâni picioarele ei Le-am șters de fumingine, le-am șters de figură

Le-am scos din unghii nisip, așchii de ter Le-am dat cu săpун peste țară

Și-am spânzurat-o cu ochii-n pământ. Numai că, ia priviți-mă-n pumni

La gât Îmi stă o pisică și nibelungi

Fierb în pustiu din gât.

Pisica : Zi zât !
Pustiu : Atât ?
Pisica : Eu trec.
Pustiu : Mă-nec.
Pisica : Dacă unui om i se face rău pe-ntunerie
Un circ va veni și din circ
Vor ieși dracii dintr-un buric.
Pustiu : Eu sunt scăpat dintr-o sa.
Dintr-o ureche, dintr-un salcâm
Din Miazălună, din Cram
Din depărtarea Parcului
Romanescu, zis al Poporului
Am dat-o în dungă – sunt mai fierbinte ca inocența omorului
Deși navitatea e un act de retragere-n somn.
Pisica : Frumosule Domn,
Lemn peste lemn se adună
Casă peste casă
Femeie peste femeie
Bărbat peste bărbat
Și lună peste lună

Atunci, Onorată Instanță, am ieșit cu cămașa de noapte din pat Și mi s-a arătat Om negru la drum Om galben Om alb

Unul avea pe drum gură spartă Altul țara o moartă Altul, un ou

Ei bine, pe oul acela fără semnificație, slab (Oul lui Brâncuși, Doamne, am citit în ziar a speriat moartea cu o plan-tație de agheazmatar). Oul acela mi-a căzut spumă de cal Chiar într-un pat conjugal.

Și sufocându-se, a dat din albuș, din gălbenuș Lă coajă, din conul dogmatic, a dat din ouă

Trecea o pisică târându-mi pustiu Și plictisită m-a dat în două.

Cuțitul l-am găsit adunat Prin sângele ei împuțit cu boare de rouă.

Irina

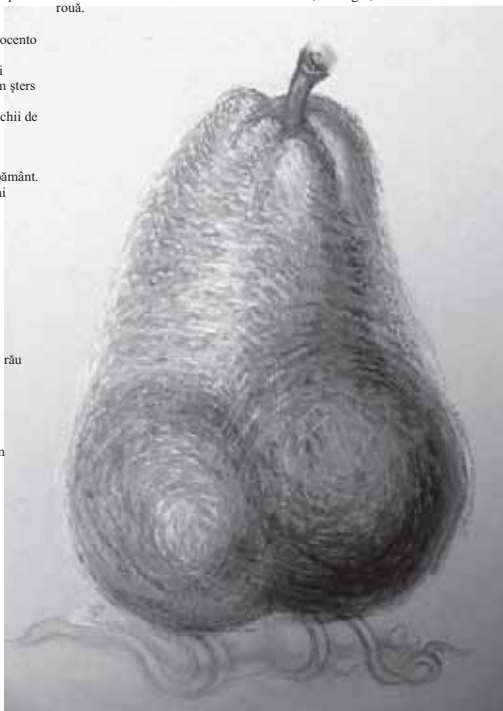
– Am adăpat boii, tată!- zise Irina.
– I-ai adăpat?
– I-am adăpat...
Omul se uită la ea:
– I-ai adăpat?- întrebă el.
– I-am adăpat...- răspunse ea.

Seara venea dinspre dealuri cu feți obosite și triste, de parcă din dealuri țășneau toate necazurile. Lumea-ncepu să-și destrame pânzele negre. Irina bătu în gard și în poartă trei cuie, semn că de-acum vrea să fie copilul.

Luna muri.
– Bagă-i în grajd!- zise tatăl.

Fata-i privi:
– Să-i bag în grajd?
– Bagă-i în grajd.
Nu mai puteam să vorbesc. Anul trecut boii mi-au spart gropile și ne-au adus norii până-n grădini. Anul trecut pomii au răs, Onorată Instanță, că-i blestemă crucea minciunii.

Și țiernie cad fără să știe, albastre ca frica, din înger, ca noi când murim.

Lucian Irimescu - Para de femeie

la limita lecturii

În introducerea la *Decameroul*, Boccaccio numește cu exactitate, în date de istorie și cronologie, timpul și contextul în care urmează a fi povestite cele o sută de povești din conținutul cărții: „se împliniseră o mie trei sute și patruzeci și opt de ani de la preacunoscuta întrupare a Fiului lui Dumnezeu, când în cinstita și măreata cetate a Florenței, mai mândră ca oricare alta dintre cetățile Italiei, s-a încubut ciuama cea ucigătoare, care prin mijlocurile stelelor sau poate datorită faptelor noastre mișcătoare, trimisă fiind spre îndreptare asupra muritorilor de către dreptă urgie a Celui-de-Sus...” (Boccaccio, *Decameroul*, Editura Univers, 1978, p. 31).

Bilanțul molimei este catastrofal: „urgie cerului și în parte poezii și cruzimea semenilor noștri a fost atât de mare și atât de cumplită încât de la începutul lui martie și până în iulie /.../ peste o sută de mii de făpturi omenești (precum se știe neîndoios) s-au aprăstiat de boală între zidurile cetății Florenței”.

În fața bolii și a nepuținței înfruntării ei, un grup de zece tineri, șapte femei, dintre care niciuna nu trecuse de douăzeci și opt de ani și niciuna nu se afla a fi mai crudă ca de optzecișase”, și trei bărbați hotărâse să părăsească Florența, să se stabilească undeva la țară ignorând ciuama, sau să trăiască ei și când nu există... Motivația lor este simplă (chiar dacă nu creștină): „E dreptul fiecărui om care se naște în lumea asta să-și vină în ajutor, să-și cruțe și să-și apare pe cât e în stare viața”.

Odată luată hotărârea, grupul celor zece ajunge la țară. Acolo, pe parcursul celor zece zile cât durează narativa celor o sută de povești, câte zece pe zi, nu sunt de nimic deranjați. Nu-i ajungede din urmă nici ciuama, nici veste, nu le apar nici intruși. Cele zece zile funcționează după regulile unei izolații perfecte. La capătul lor, atunci când, se pare, intervine o epuizată narativă, se întorc la Florența. Ciuama pare dusă, iar orașul disponibil vechilor preocupări. Este conținutul întregii cărți a *Decameroului*.

Zilele petrecute la țară au o organizare strictă. Fiecare zi se află sub administrația unei regine alese de întregul grup. Fiecare regiină are dreptul să numească numărul de ordine al poveștii, iar fiecare dintre supuși trebuie să-și asculte regina, să ducă povestea la capăt, să asculte și comenteze povestea celorlalți. Florile și laudele sunt judecate de niciuna nu este sub așteptări, niciuna nu este lipsită de semnificație și rost în terapia morală a situațiilor.

Cele o sută de povești – zece pe zi – par, prin datele lor, legate

de boală. Cu ele, cei zece tineri înțelepți se fac față bolii și să treacă mai departe de ea, sperând în supraviețuire. Succesul istoriei narrative, remanabilitatea ei, este însăși viața. Dacă, la capătul zilelor programate, cei zece scapă cu viață, atunci povestea fiecăruia se va fi dovedit viabilă. Dacă, invers, în ciuda poveștii, ciuama îi va ajunge din urmă, atunci nicio poveste nu se poate arăta capabilă să înfrunte boala, iar pretul pentru o greșită metodă de contracțurare ar fi moartea însăși.

După cum se vede însă, la capătul celor zece zile în clubul *naratio* al celor zece tineri, nu murise nimeni. Poveștile se dovediseră viabile, iar din fața lor ciuama însăși bătuse în retragere. Prezența lui Eros de-a lungul poveștii (majoritatea au tentă erotică) – prezența lui dominantă, mai dominantă decât a oricărui alt zeu din moment ce impresia generală pentru *Decamerou* și autorul său fusese că a *tărat Italia în bordell* – fusese mai puternică decât amenințarea lui Thanatos, adică a morții.

Odată bălăgia purtată, datele ei sunt – sau devin! – istorie. Din fața ochilor dispare și boala, și remediul, și beligeranții. Nu rămâne decât rezultatul, adică viața care este una cu ceea ce fusese înainte. Cei zece se pot întoarce la Florența, orașul revine la ceea ce fusese, iar trecutul este deja îngropat.

Este însă, pentru cei zece, ciuama – între care numai cu greu, dacă nu imposibil, se poate stabili o ierarhie pentru calitatea lui *naratio* – cauza sau ocazia călțății epuse? Și, în caz că există aici un *deus temporis* care este ocazia, unde în altă parte este rezegăsită aptitudinea lui *naratio*?

După zece zile, cei zece se întorc la Florența. Episodul celor o sută de povești este închis. El începe odată cu părăsirea Florenței și se încheie cu revenirea în ea. În întregirea lui, episodul beneficiază de un timp istoric,

din care provenise, și de unul posterior, în care avea să se reverse. Tocmai despre acești doi timpuri care, ambii, descriu geneza și finalizarea potențialului narativ, nu știm nimic. Or, ce a fost înainte – care au fost poveștile spuse sau posibil de spus – și ce urmează – care sunt poveștile ce vor spune sau care posibil se vor spune? Este la fel de curios cât a fost interesul pentru poveștile care, în cele zece zile, au fost efective spuse.

Pus pe lume, timpul și potențialul narativ intră în istorie, adică împărțesc toate determinațiile și atribuțiile procesului istoric, substanța și teleologia lui. Or, istoria lui Boccaccio începe odată cu părăsirea Florenței, se particularizează prin maniera de trăire și înfruntare a bolii și se încheie prin revenirea la Florența. Mai precis, timpul istoric încheie o buclă, adică revenind la Florența istoria nu se încheie, nu are niciun termen de prădare, și nicio sarcină prestabilită al cărui termen să-i determine mobilizarea. Istoria care este aici descrisă nu are niciun fel de termene, în ciuda conținutului temporar fixat. Ea nu se încheie, iar conținutul ei nu se găsește de confinat.

Pentru auditoriu, adică pentru publicul care a însoțit cu interesul cele o sută de povești spuse, istoria, departe de a se încheia la numărul o sută, își păstrează disponibilitatea și potențialitatea pentru tot altele povești grupate sub limita numerelor sau, mai mult, pentru povestea de dincolo de număr.

Pentru că timpul istoric nu are capăt și nici teleologie care să-i determine poziția în raport cu tînta finală, el este, în orice caz, egal și identic. Consumat sau expus exclusiv pe dimensiunea lui *naratio*, va fi, pe mai departe, la fel. Acum apare întrebarea – implicată de dimensiunea omo-

niității, egalității și identității cu sine a timpului – cum vom face față, ca auditorii pasivi, unui timp și unei istorii așezate sub sigla *naratio* atunci când actualitatea ei dispare și rămânem descoperiți în fața strictei potențialități? Cum vom ști și cum vom putea nepuspe din același timp istoric, cunoscut și familiar nouă, și cum vom ști să determinăm, pe mai departe, autorul să depene poveștile pe care, niciunul nu le va spune? Cum vom ști să citim și să ascultăm ceea ce nu a fost scris și nici rostit? Aici este enigma oricărui act literar și a întregii literaturi ca atare!

Astfel, în căutarea timpului pierdut devine în căutarea *actului literar* și a *literaturii ne-nalizate*. Pentru că acolo unde potențialitatea nu se actualizează, nu se poate vorbi despre nimic întreg sau încheiat.

Ne aflăm oră în fluxul unei istorii din care nu ne este dat să vizualizăm decât fragmentul?

Lectura oricărui cărți de tip *Decameroul* trebuie să facă față la întrebarea: cum se poate ieși din captivitatea unui text și cum se poate accede în libertatea unei lumi?

Din punctul de vedere al raționalității de aici, literatura e termenul pe care se joacă translatarea – pentru care narativa este strict ocazia! – dinspre limite și litera descrisă de ele, spre lipsa lor și lumea fără limite. Orice act literar este, prin constrângerea logicii de existență, despre ceea ce este limitat. Prin descrierea însă a ceea ce este limitat, este vizat meruul ceea ce este nelimitat. Literatura este meruul caruselului care ne ducă dincolo de ceea ce nareză. Trecem spre care ea duce – sau sugerează! – este, fără încetare sub marca lipsei de fizionomie și cunoașterea. Literatura este saltul în abis care este posibil tocmai prin descrierea și fizionomia a ceea ce este contrar.

cala molimii, niciunul dintre cei zece nu povestește. În datele generale ale prezentării lor, nu este prezentă povestea, aptitudinea pentru ea sau măcar pasiunea ascultării. Poveștile, cu numărul lor fixat – sau chiar în afara numărului – sunt legate de boală, ocazionate de ea și chiar justificate. Ele pot figura într-un scenariu de psihologie sau de terapie a bolii, unul de psihanaliză sau profilaxie. Prin povestire – în schița elementară a oricărui psihanaliză – răul este anihilat.

Povestea, pe cazul *Decameroului*, este legată de boală, ca remediu al ei dar și efect. În sine, dacă se ține seama de datele *Decameroului*, povestea nu se sustine. Ea apare strict legată de necesitatea înfruntării bolii, a trecerii timpului controlat de ciuamă și de soteriologia a ei.

Odată întoși la Florența niciunul dintre cei zece tineri nu conținut, nu spun mai departe povești și nu ascultă, adică aptitudinea de a depăna povești și – chiar de a asculta! – dispare. Nu se spun mai departe povești și niciunul nu le mai solicită. Interesul lui Boccaccio pentru povești se restrânge strict la cele zece, cât boala mai bănuie. Odată încheiată furia malăvividă, dispare și aptitudinea narativă a membrilor clubului și a interesului Boccaccio. Dispare însă și disponibilitatea și curiozitatea noastră ca atare? Neîntind circumstanța de datele din motivația *Decameroului*, disponibilitatea noastră cunoaște o altă structură în care tendințele centrifuge merg dincolo de oferta dată.

În afara oricărui justificări sau promisiuni narative de felul următor, *Decameroul* are natura ascumătică a preceptelor pitagoreice de felul „nu intra niciodată focul cu sabia, sau, nu sari niciodată în ajutorul celui ce descarcă povara” etc.

Cum poate fi evitată aparența

Nu este de gândit cu totul celor zece zile drept un accident, ceea ce în felul strategiei terapeutice sau al interesului erotic. În caz că se admite rațiunea față de narativă drept conjuncturală și fără corespondență în natura subiectului, atunci nu intră în discuție problema unei discuții despre esența narativului. Fiecare dintre povestitorii vine cu povestea. Nimeni nu inventează *ad-hoc*, după cum nici regulile lor morale și recomandările nu sunt instanțane. Nu există un provizorat care să facă suferul discuția despre esența narativă, despre disponibilitatea narativă a fiecăruia prin narativ.

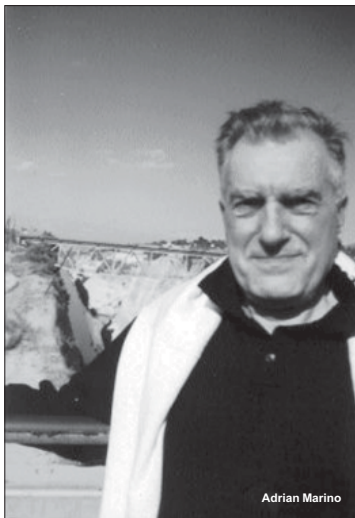
Poveștile spuse expun o esență de povestitor, nu un accident. Or tocmai așa ceva face posibilă discuția actului narativ în sine, dincolo de accident și ocazie.

Georghiu Eleonora - Căpșetele lui Badao

fațetele unei prietenii.

Adrian Marino – Mircea Carp (II)

Adrian Marino

Mircea Carp

Totalitarism cu prelungire

Suația socio-politică și economică din țară este prezentată în fiecare pagină de corespondență. Cei doi se țin în curent, în special după decembrie 1989, cu derularea evenimentelor, le comentează cu luciditate, își permit unele preveniri, exaltări sau decepții. Transformările postdecembriste sunt reflectate într-o dublă oglindă, fapt extrem de interesant deoarece se trimite în mod direct la o cunoaștere obiectivă a momentului istoric descris. Mai mult, cititorul are percepția internă și internațională a evenimentelor dezbătute de cei doi intelectuali: „Situația din țară mă îngrijorează tot mai mult. Mai ales privind lucrurile din afară, de aici de unde pot recepționa și diverse reacții, luări de poziții, dezamăgiri, critici ale celor în organizațiile cărora dorim să intrăm, (NATO, UE)” (Fond Carp 78, scrisoare Mircea Carp, 27 august 1998).

Fiecare scrisoare se transformă într-o bucăciță dintr-un imens puzzle care recompose evenimentele românești și internaționale ale perioadelor respective: scandalul Clinton, vizita papei la București, izbucnirea, evoluția și deznoadă-mântul conflictului din Iugoslavia; manifestările din Piața Universității și mizeriadele; alegerile prezidențiale din România; dezastrele de la World Trade Center. Aceasta ar fi doar o sumară selecție a subiectelor fierbinți dezbătute și dezinvolțură primate ale probleme neordene, semnalare de cărți și autori valorosi, evenimente culturale, schimb de lecturi, planuri de acțiuni concrete.

Toate aceste schimburi de informații și comentarii personale se încheie însă într-o notă extrem de pesimistă, o dovadă în plus a dezamăgirii suferite de cei doi corespondenți: „Despre situația politică din țară aproape că nu mi vine să mai vorbesc. O cunoști și tu mai bine, de la fața locului – iar părțile noastre se suprapun. Numai când vezi această situație, numai când vezi cum stau lu-

curile laărăniși și la liberali (comuniști, cum bine șeri), numai când vezi ce gândesc Românii, cum se comportă, îți dai seama cât rău... un rău poate chiar ireparabil... au făcut comuniștii unui popor oricum labil! Și eu – de-acolo de unde eram, de unde vorbeam, de unde scriam, de unde speram – de-acolo eram sigur că odată venită eliberarea, România va renaște!!!” (Fond Carp 77, scrisoare Mircea Carp, 27 august 2000).

În perioada comunistă, comentariile asupra evenimentelor politice lipseau cu desăvârșire, ele fiind eliminate de la bun început de o comștință a cenzurii și implicațiile pe care intervenția acestuia le-ar fi avut pe plan personal în viața corespondenților români. Dezbateri aprinse în legătură cu destinul României au loc cu prieleii vizitelor pe care Adrian Marino le face la München. Aici cei doi prieteni își povestesc detalii „trecutul”, dezbăt cu amărăciune prezentul, fac planuri de acțiune în vederea schimbării viitorului. Chiar dacă în ultimii ani amănunțit revolutiei, situații similare ireversibile îl descurajază pe Adrian Marino să planifică acțiuni grandioase, totuși el colaborează la Europa liberă cu texte pe care Mircea Carp le va citi sub responsabilitatea propriului său nume.

O medită frecventă s-a la perioadele totalitariste este conturată și prin intermediul *servicilor pe care cei doi le realizează în numele prieteniei*: comisoane caritabile în vederea procurării de medicamente, cărți, timbre, cosmetice, alimente în condițiile în care în țară guverna o sarcăse penibilă: „Pe luna octombrie, pe cartela, s-a dat doar... 1 kg de orez, pentru 3 persoane. Restul... nimic. Așteptăm deci pachetul anuntat...” (Fond Carp 54 48), *scrisoare Adrian Marino, 19 octombrie 1987*). Mircea Carp este solicitat și în vederea consilierii achiziționării unui computer personal sau în gestionarea fon-

durilor bănești rezultate în urma aparițiilor editoriale în străinătate.

Tot în sfera serviciilor între prieteni ar putea fi încadrată și ideea lui Adrian Marino de a-i propune colaborarea în vederea realizării la Biblioteca Lucian Blaga din Cluj-Napoca a unui fond documentar Mircea Carp, de organizarea cărții sale și va ocupa pe de-a-neregul. În iulie 1995 Adrian Marino lansează propunerea iar în ianuarie 1996 arhiva este integral organizată în 38 de dosare, accesibile cititorului. Materiale audio-vizuale inedite folosite de-a lungul timpului în realizarea transmisiilor Vocii Americii și a Europei libere, notații cu prilejul vizitelor în interes de serviciu în România, corespondența particulară cu membri ai echilului românesc sau cu intelectuali rămași în țară sunt elemente care compun un fond arhivistic substanțial în vederea reconstituirii vieții și activității jurnalistului român.

În 1996, în aprilie, Adrian Marino va propune editarea unui jurnal Mircea Carp cu notații din călătoriile sale de serviciu în România comunistă și alte materiale interesante din cadrul activității sale la Vocea Americii. Pe lângă sugestii referitoare la titlu și recomandări de scriitură, critici români îi vorbește prietenului său de necesitatea unei astfel de cărți în peisajul publicistic românesc postdecembrist: „O carte foarte subiectivă și foarte personală. Căci tu prevești realitățile «noastre» cu alți ochi» și cu alte «idei»: poate poți pune în ordine însemnările, începând din 1989 încoace. Ar fi o mărturie documentară deloc neglijabilă” (Fond Carp 78, *scrisoare Adrian Marino, 8 decembrie 1998*). Cât de convingător a fost Adrian Marino ne dăm seama din conținutul cărții respective, apărute la Polirom în 1997, sub titlul *Vocea Americii în România* și cu prefața lui Adrian Marino.

■ Simona-Maria Pop

Dezgust și dezamăgire

Situație similară și în cazul lui Mircea Carp. Același desgust pentru realitățile românești postdecembriste se regăsește și în scrisorile expediate din Germania: „Dar, mai dureros, căp de jos a putut coborî o țară, un popor care – oricum, cu toate piclele din trecut – își avea totuși demnitate și patriotism. (...) Sunt convins că ești la fel de amărât, la fel de scârbit, ca și mine privind la fauna românească. Când mă gândesc la sulete de mi mi care au murit pe front, în Răsărit și în Apus, apoi în închisorile comuniste, sau pur și simplu în marea termită care a fost România – la sacrificiile lor rămase în zadar, mă apucă groază” (Fond Carp 117, *scrisoare Mircea Carp, 27 octombrie 2000*).

Pe lângă activitatea de la Europa liberă, Mircea Carp se simte dator să facă mult mai multe eforturi pentru a promova în străinătate valorile românești autentice: „Eu? Încerc probabil în zadar să mai țin standardele sus cu unele articole (...), cu unele interviuri sau participări la diverse întiriri de aici” (Fond Carp 117, *scrisoare Mircea Carp, 27 octombrie 2000*). Face acest lucru dintr-un simț al onoarei și un patriotism pe care trecerea anilor și depărtarea de țară nu au reușit să îl atenueze. Mereu preocupat de ceea ce se întâmplă în România, la fel ca și Adrian Marino, Mircea Carp oscilează între proiecte îndrăznețe de a schimba ceva în mentalitatea românească și dezamăgirea crânc-

nă a conștientizării inutilității eforturilor sale.

Când în ianuarie 2001, președintele Emil Constantinescu îl decorează cu Steaua României în gradul de Comandor, sentimentele sale sunt împărțite. Pe de o parte se bucură că toate eforturile sale din perioada exilului i-au fost recunoscute, pe de altă parte îl încearcă amărăciunea superficialității unor compatrioți care fac totul la fugărea-lă și de față. Iată ce îi va scrie prietenului său, când constată că în loc de Mircea Carp, pe hârtie apare Mihai Carp (numele fiului său: sic!!), greșeală fatală care îi va răpi bucuria succesului: „Poate că ar fi fost mai bine dacă în loc de decorație E. Constantinescu m-ar fi chemat la lângă el să-i dau o mână de ajutor” (Fond Carp 117, *scrisoare Mircea Carp, 22 ianuarie 2001*).

Într-o altă scrisoare în legătură cu proiectata vizită în țară împreună cu familia sa, va nota cu maximă sinceritate dualitatea sentimentelor și a gândurilor încercate la reîntoarcerea sa într-o Românie liberă. În calitate de corespondent al „Vocii Americii”, Mircea Carp a revenit de mai multe ori în țară în perioada comunistă. De fiecare dată cu pașaport diplomatic și sub stricta supraveghere a Securității, atunci nu a putut realiza legătura cu rudele sau cu prietenii. De data acestă este vorba despre o primă vizită într-adevăr liberă în țară și neliniștea reînălțării cu oamenii și locurile care i-au lipsit atât de mult îl vor determina să-și exprime temerile și îndoielile legate de participarea sa la primul simpozion

1908 – 2008

Biblioteca Județeană „Alexandru și Aristia Aman”, Craiova – un secol de strălucită existență în lumea și întru lumina cărții

Dând înapoi filele istoriei de acum un veac, vom găsi consemnat faptul că, la 21 decembrie 1908, a fost inaugurat oficial Fundația „Alexandru și Aristia Aman”, moment festiv care s-a desfășurat în prezența apreciatului cărturar Spiru Haret, aflat pe atunci în fruntea Ministerului Instrucției Publice și al Cultelor, împlinea, de astfel, dorințele testatorilor Alexandru și Aristia Aman, iluștri oameni ai acestor meleaguri, de o generozitate și noblețe sufletească cu totul deosebite, greu de egalat și de urmat pentru contemporanii noștri.

Practic, „actul de naștere” al instituției este datat „15 noiembrie 1908, ora 5.45 după amiază”, când s-a întrunit în ședință Consiliul Primăriei Craiova – avându-l ca prim-gospodar pe C.M. Ciocazan, unul dintre cei mai apreciați primari și oameni politici din Craiova acelor timpuri, și s-a aprobat Regulamentul Fundației Aman, compus din 3 secțiuni; o bibliotecă, o pinacotecă și un muzeu, toate reunite în casele proprii ale răposaților soți Aman amenajate în adins pentru aceasta.”

În testamentul său (14 septembrie 1884) Alexandru Aman, precum și în testamentul Aristiei Aman (14 mai 1901), soția lui Alexandru Aman (fratele picturului Theodor Aman) este menționat: „Pentru cultura poporului din orașul meu natal Craiova, îi leg biblioteca mea, precum și toată colecția mea de tablouri originale ale familiei mele, obiecte de artă și toate mobilele. Cu asta să se înființeze o bibliotecă liberă tuturor și un muzeu pentru răspândirea culturii de folos în sine... Voiesc ca în casele mele din acest oraș, cu tot locul și dependențele lor din Kogălniceanu, Primăria Craiova să înființeze și să întretină pentru todeauna, o bibliotecă și un muzeu cu o galerie de tablouri...”

Biblioteca a început să funcționeze cu doar 2523 volume, ră-

masse de la testatori sau cumpărate între timp, în care predomină cărțile de literatură, istorie și filozofie, majoritatea – 1263 volume – în limbile franceză, germană și latină achiziționate de Alexandru Aman pe când își făcea studiile la Paris – și numai 318 cărți în limba română.

Primul raport de activitate al Bibliotecii „Aman” evidențiază că în anul 1910 au fost înregistrați 4300 cititori și s-au cumpărat 6000 de cărți, dintre care 2300 volume de beletristică, 1800 periodice, 900 lucrări de referință, apoi filozofie, istorie, artă etc.

Cel dintâi director al fundației a fost Theodor Popescu, căruia i-a urmat, după un deceniu, Ștefan Ciuceanu, profesor la Liceul „Frații Buzești” din Bânie, apoi, din 1 septembrie 1921, timp de peste trei decenii, conducerea Fundației Aman, și implicit a Bibliotecii omonime, a fost asigurată, cu har ales și cu deosebit folos, de către nenumăra poezia Elena Farago. De-a lungul rodnucului său directorat, Biblioteca Aman s-a afirmat, ca niciodată până atunci, într-un ritm mereu ascendent și ardent, în viața spirituală a Craiovei și a întregii zone geografice din această parte de țară. Din inițiativa și cu sprijinul nemilicuit al poeziei-director se înființază cursuri de literatură și istoria artei susținute de renumiți oameni de cultură, precum C. D. Fortunescu, I. Florescu, I. Dongoroz, C. V. Gerotă, M. Stăureanu, C. Chișu, St. Ciuceanu, Prăcil, locuința Elenei Farago, din incinta Bibliotecii, a devenit un veritabil salon literar al cărui prag l-au trecut, onorând instituția și urbea noastră, Lucian Blaga, Ion Minulescu, Felix Aderca, Cincinat Pavelescu, Nicolae Mileu, C. Șaban Făgetel, C. D. Papastate, ș.a.

O altă preocupare constantă a poeziei a fost cea referitoare la completarea și diversificarea – prin donații, cu deosebire, dar și prin achiziții – colecțiilor, demers destul de anevoios, dar niciodată

abandonat, cu toate greutățile înfăptuite din partea forurilor tutelare ce invocau invariabilă scuză a puținătății fondurilor. Având, însă, o strălucită reputație și un cerc foarte larg de prieteni și admiratori generoși, Elena Farago a reușit să atragă mulți donatori. Un pilduitor exemplu îl reprezintă donația de aproape 4000 volume – valoroase prin vechime și raritate – primite din partea lui N.P. Romanescu, vestitul primar al Craiovei acelor vremuri, care a înzestrat biblioteca și cu mobilierul corespunzător, cum nu mai făcuse nimeni de la testatorii încoace. O altă donație generoasă și valoroasă, de aproape 300 volume, a fost făcută de scriitorul Caton Theodorian, cărți remarcabile îndeosebi prin autografele și dedicațiile unor apreciate personalități.

După mai bine de 35 de ani de la înființare, fondul de carte al bibliotecii „Aman” înmănumăcea 10913 titluri, în 13567 exemplare, din care 7100 titluri erau... donații și numai 3813 titluri au fost cumpărate din bugetul primăriei...

Dacă până în anul 1950 instituția a purtat numele testatorilor și era patronată de primăria locală, odată cu constituirea regiunii Oltenia și biblioteca a căpătat statut regional, pe care îl păstrează până în anul 1968, apoi redevine municipală, iar din anul 1974, județeană. Prin Decizia nr. 458 din 20 septembrie 1991 a Prefecturii Județului Dolj, bibliotecii i se (re)atribuie numele Iluștrilor săi fondatori Alexandru și Aristia Aman.

Biblioteca Aman este singura instituție cu acest profil din Oltenia și printr-o foarte puține din țară care, în urmă cu doi ani, a semnat un parteneriat de colaborare cu Ambasada Statelor Unite la București.

Prin volumul și valoarea colecțiilor de carte, publicații și documente, dar și prin diversitatea și complexitatea activităților pe care le desfășoară la sediul cen-

tral, la cele patru filiale din Craiova, sau la cele 84 biblioteci orașenești și comunale din județ, Biblioteca Aman este cea mai importantă bibliotecă publică din județ și întreaga zonă a Olteniei, alăturându-se celor mai mari și importante biblioteci din țară. Dovadă? Biblioteca Aman dispune în prezent de un numeros și valoros fond – ce înmănușează, acum, în anul CENTENARULUI – 534.768 publicații, colecții enciclopedice reprezentative de cărți, periodice, documente grafice și audio-vizuale, purtătoare de informații, românești și străine. Anul trecut, bunăoară, au fost achiziționate 15.788 unități de bibliotecă, au avut loc 406.903 tranzații de împrumut, au avut loc peste 85 evenimente culturale, iar numărul celor care au tre-

cut, zilnic, pragul instituției noastre a depășit cifra de 600, ceea ce înseamnă că biblioteca a fost și continuă să fie cea mai importantă sursă de formare și informare a celor care apelează la cel mai bogat, fidel și recunoscut prieten, cartea.

Îată doar câteva dintre „fatele” activității Bibliotecii Județene Alexandru și Aristia Aman Craiova, al cărei centenar va fi sărbătorit în zilele de 14 și 15 noiembrie, anul acesta.

■ Nicolae Băbălău

Directorul Bibliotecii Județene „Alexandru și Aristia Aman”

Degețica sau poverile unei ființe mici

Of, of, of, dragi copii, numai fată să nu fi! Să te însoțească de primul găngurit obsesia mărișului. Obsesia altora, desigur, dar repede, repede, aruncându-ți și te poara asta.

Să îți se zugrăvească viitorul în așa fel încât cheia de boltă să fie căsătoria, să îți se repete persuasiv ce trebuie să faci ca să reușești în ceea ce vor cei din jurul tău. Dacă tragi de timp sau dacă timpul trage altfel de tine, să primești compasiune sau binevoitoare, totdeauna bineintenționate!?, propunerii de căsătorie cu unul sau altul, unul mai bun decât altul. Broscoi, soboli, gândaci, dar cine să le mai ție șirul?

Degețica de te-ar chema, tot nu ai putea scăpa de aceste încercări ale vieții... feminime.

Asta a observat cu voce tare o fetiță în timpul spectacolului în premii cu care Teatrul „Colibri” a deschis stagiunea 2008-2009, într-o locație bine aleasă. Pribeag precum un personaj de poveste, teatral copilar a poșisit acum în sala „I. D. Sărbu” a Teatrului Național din Craiova, taman bine formată ca micuții spectatori să fie mai aproape de ceea ce se întâmplă pe scenă, să simtă încă din foaier că ceva din magia locului în care, poate, vor reveni de-a lungul timpului. Spre deosebire de alte locații, să simtă că Teatrul „Marin Sorescu” are avantaajul negrului atotonconjurător care

oferă luminii șansa de a crea, mai ales când e vorba de basm, de fantastic.

Apoi regizoarea Alina Hristea a făcut încă un pas interesant în racordul cu amprenta timpului oferind și o proiectie video pe totă durata spectacolului. Astfel, ochii copiilor, formați deja pe video, găsesc în lumea teatrului ceva cunoscut, cât să se simtă mai ușor familiar cu mediul. Poate este o cedare, eu o văd ca pe o facilă adaptare. Unde mai pui că prin felul în care operatorul video focalizează pe o seamă de

detalii ale spectacolului, micuții nu mai ratează nimic din ceea ce se desfășoară pe scenă. Mai ales când e vorba de păpuși mai mici, de o beție de obiecte care intervin în povestea reserisă de Alina Hristea. Scenografia Mirelei Tofan Dore aduce o bancă sub lumina unui felinar. Totul se petrece aici, o viață de om cât ar spune o poveste ce trei clovni. Se succed anotimpuri, se due și se întorc personaje, obiecte fabuloase, de la lăleaua maternității până la pendula care ne măsoară chiar și nouă timpul, rigid adăpost pen-

tru Degețica, sau până la umbrela exotica a rezolvării ferite ca a tuturor povestilor. Creatorii păpușilor au de ce să fie mulțumiți, vedem simpatice animale ce aduc basmul în actualitatea zilei, dar mai ales vedem pe Degețica, cu delicatețe mână de Oana Stancu, încăt ori de câte ori o vom întâlni vom fi tentați și încreca și descoperim și mica păpușă în preajmă-i. Dacă publicul, copil sau adult, știa deja că va vedea o nouă prestație cucertitoare a Oanei Stancu, surpriza a venit de la excelența punere în valoare a

cuplului Pic și Poc. Dacă la „Cavalerii Mesei Rotunde” tripleta vedetă cerea spațiu, de data asta s-a mizat pe apropiere. De aici și ineditul chipurilor. Ilie Turcu și Daniel Mirea sunt foarte bine puși în valoare, mai ales prin amplificarea vizibilității chipurilor. Pic și Poc devin un cuplu maleabil, ca niște păpuși uriașe, cu expresivități fermecătoare. Dacă Daniel Mirea a mai ieșit din personaj cu grijă pentru bunul mers al mecanismului, Ilie Turcu a fost tot timpul concentrat și cu poftă de joc. Mergând pe aceeași idee a câștigului de imagine pentru chipurile actorilor, Adriana Ioncu se implică în spectacol cu un același aer copilăresc și al celorlalți, o rânduiește, e o mamă cum nu se poate mai potrivită pentru asemenea fetiță.

Ce ne facem însă cu mamele de băieți? Grijulițele periculoase grăbite să-și vadă băiatul însurat cu orice preț. Cât despre brotații și sobolii cărora le este indiferent dacă soția e o marionetă, ce să mai vorbim? Îi vedeți peste tot. Fluturășul înhamat la frunza Degețicii este o efermeridă.

■ Marius Dobrin

Teatrul Colibri, Craiova. „Degețica”, după H.Ch. Andersen. Scenariu și regia: Alina Hristea. Scenografia și sculptura păpuși: Mirela Tofan Dore. Ilustrația muzicală: Alina Macovei-Moranu, Alina Hristea. Cu: Oana Stancu, Adriana Ioncu, Daniel Mirea, Ilie Turcu

Alina Hristea face parte din generația tinerilor regizori care colindă teatrele țării, realizând spectacole pentru toate vârstele, „atacând” partituri dificile – clasice și contemporane, descoperind miezul poveștilor cu un acut simț al textului. Este absolventă a Facultății de Litere a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, promoția 1995, iar din 1998 și a Universității de Artă Teatrală și Cinematografică „I.L. Caragiale” București, Facultatea de Teatru, secția Regie de Teatru, la clasa Cătălinei Buzoianu. Printre spectacolele montate de Alina Hristea se disting „Doamna Julia” de August Strindberg, „Hangia” de Carlo Goldoni la Teatrul Municipal din Baia Mare, „Vrăjitorul din Oz” după Frank Baum, „Povestea Regelei Lear” după Shakespeare și în ultimul rând „Don Quijote” după Cervantes – spectacol premiat în 2002 la Festivalul Internațional „InterDoll” de la Ujgorod, Ucraina. La Teatrul „Gong” din Sibiu a montat propriul scenariu după Reiner Fashbinder și P. Cehov – „Coffe?... Teatru?... Me?...”, care a fost selecționat la Festivalul Internațional de Teatru Sibiu 2006. În perioada 1999 – 2002 este regizor angajat al Teatrului de Stat din Oradea, unde montează „Comu Leonida față cu reacțiunea” de I. L. Caragiale, „Sluga la doi stăpâni” de Carlo Goldoni, „Ivona, principesa Burgundiei”. Din 2002 este regizorul Teatrului „Merlin” din Timișoara. Alina Hristea a semnat regia unor spectacole la Teatrul „Arlecchino” din Brașov, la Teatrul „Puck” din Cluj-Napoca, la Teatrul „G.A. Petculescu” din Reșița, la Teatrul „Mihai Popescu” din Târgoviște. La teatrul

nu e desuetă, e chiar necesară, dragălașa de ea...

„Colibri”, din Craiova Alina Hristea este prezentă în premii cu spectacolul „Degețica”, după H.Ch. Andersen.

Adriana Teodorescu: Sunt zece ani de când ești regizor, cu acte în regulă”. Ai montat încă din studenție în teatre spectacole „grele” – Iomesc, Strindberg... Cum s-a produs apropierea de teatru pentru copii?

Alina Hristea: A venit cumva de la sine, atât timp cât nu mi-am pierdut nicodată copilul din mine. Când nu mai ești copil, nu mai ești nici artist, spune Brâncuși. „Arsenalul”, jucările, cumuli de a spune povești copiilor au venit mai târziu. Iar domnul Cristian Pepino m-a întâmpinat cu bucurie și mi-a pus abecedarul-năfată, la UNATC, la un curs tare drag mie.

A.T.: Ai ales pentru montările tale din teatrele de păpuși povești clasice, fie că le-ai dramatizat tu, fie că ai lucrat pe alte dramatizări. Simți și tu, ca regizor, lipsa unei dramaturgii originale destinată copiilor?

A.H.: Acum n-o mai simt, m-am obișnuit să merg pe traseul povește – proiect de spectacol – dramatizare proprie. Iar miturile, legendele, temele mari, de la Ghitagă încoace sunt extrem de solide și puternice. E și greu să inventezi o nouă mitologie pentru copii azi. Chiar și SF-ul merge

pe același tipologii, doar recuzita e alta.

A.T.: Ai ceva din poezia Cătălinei Buzoianu, profesora ta. Cum influențează stilul „ma-

estrului” devenirea „disciplinului”?

A.H.: Asta e imposibil de decelat exact, am avut și avem în continuare o comunicare bună la

nivel uman, deși nu ne-am prea văzut spectacolele, și dănsa a avut înțelepciunea să ne lase liberi, să fim noi înșine. Asta e marele secret al aderențelor maestrilor, să ajute studenții să se descopere pe sine, ceea ce poate dura mai mult timp decât timpul petrecut la școală. O tubesc pe doamna Cătălina pentru asta și pentru că m-a încurajat să atac încă de la debut piese grele, adevărate, să le găsesc miezul.

A.T.: Spectacolul pe care l-ai montat la Teatrul „Colibri” este de o mare sensibilitate. Plutește în aer dătătoarea maternă. Chiar spui că „dragostea mamei poate face minuni” și-ți illustrezi sușele cu acțiunea scenică. Mai crezi în dătătoare? Nu e desuet?

A.H.: Un desuetul nu poate fi la modă sau senin, e și simte, se trăiește pur și simplu, deși uneori nu recunoaștem asta. Pentru copii e bine să știe că o mamă bine să-ți reprenți sentimentele, să nu te minți pe tine însuși. Degețica se luptă tocmai cu convențiile și falsul social, cu minciuna. Nu e desuetă, e chiar necesară, dragălașa de ea...

A.T.: Parafrazând titlul unei celebre spectacol al Teatrului Național din București de la începutul anilor 90, „cine mai are nevoie de teatru”, Alina?

A.H.: Toți cei care nu și-au pierdut capacitatea de a se înduioșa, de a iubi. Și dacă cred că n-o mai au, să vină la teatru, noi o s-o scoatem la lumină.

Interviu realizat de ■ Adriana Teodorescu

un triumf al artei autentice

Noua stagiune a Filarmonicii „Olenia” a început sub cele mai bune auspicii: program de zile mari, interceptări de primă linie și inaugurarea unui plan de concert de valoare recunoscută pe plan mondial. La pupitrul dirijorial a „oficiat” Octav Calleya, care a marcat, cu această ocazie, împlinirea a patru decenii de la debutul său ca șef de orchestră. În fața unei săli atipice, ansamblul simfonic craiovean a evoluat de o manieră entuziasmantă, deținându-și condiția obișnuită a prestațiilor interpretative. Din Suita I de George Enescu am ascultat, în deschiderea serii, celebrul „Preliudiu la unison” (cântat de vârtelul de coarde orchestral la nițelul craiovean cu o înțelegere și o sonoritate impecabile) și Finalul, o tarantelă de un iureș cloccotor.

Opus-ul de rezistență și de cel mai mare impact asupra iubitorilor de muzică a constatat din binecunoscuta suită „Carnavalul animalelor” a compozitorului francez

Camille Saint-Saëns, suită care a avut ca protagoniști pe iluștrii pianști Dan Grigore și Mihai Ungureanu (în rolul povestitorului, acțiția bucoareștană Medecina Marinescu).

Auditorul a fost condus prin fagașuriile labirintice ale acestor partituri mozaicate, cu un traseu expresiv complex, deosebit de sollicitant deopotrivă pentru soliști, povestitori și orchestră. Cei doi remarcabili maestri ai clavinului au mâniut electricizant Steinway-ul și, respectiv, pianul Yamaha; și-au „armonizat” sonoritățile lor într-un tot unitar de calitate impresionantă, duo-ul instrumental investind demersul solistic cu o suavă impetuozitate, o blândă fermitate și o ingenuă exuberanță. Renacșin, totodată, contribuțiile solistice ale unor remarcabili instrumentiști ai orchestrei: Anton Niculescu (violoncel), Alexandru Pârlea (contrabas), Victoria Stan (flaut), Liviu Chișir (clarinet), Sorin Săceanu (xilofon).

În partea a II-a a serii, am ascultat muzică spaniolă, scrisă de un compozitor croat, Emil Cossetto. Este vorba de lucrarea intitulată „Rapsodia del Canto Jondo” (în traducere liberă, Rapsodia cântului andaluz), compusă pentru cor mixt, tenor solo, recitator și orchestră. Inspirată de *Poema del Canto Jondo*, aparținând lui Federico Garcia Lorca, muzica rapsodiei explorează folclorul muzical spaniol în învesmântări armonice și instrumentale de amplitudine frumusețe sonoră. Cuvântul aparat interpretat de solist condus, cu dezvoltare și har, de Octav Calleya, înzestrat cu nerv și sensibilitate, cu o gestică precisă și expresivă (meritorie intervenția solistică a tenorului Cristian Radina; corul filarmonic — bine pregătit de Alexandru Racu).

În concluzie, am asistat la o deschidere de stagiune de nivel european.

■ **Gheorghe Fabian**

artefacte clujene la Craiova

Artele decorative, în care sunt încorporate realizările „meșteșugarilor” de artă (textile, ceramici, sticlă, fier), socotite, multă vreme, „arte minore” și-au câștigat, în lumea contemporană, un statut de autonomie binemeritat, de o specificitate proprie.

Iar în peisajul actual al plasticilor românești, „decorativele” de la Cluj se bucură de un nivel calitativ care înfruntă cele mai înalte exigențe. Și cu aveam să-mi confirm acest lucru odată cu posibilitatea, la Craiova, în sălile Muzeului de Artă, a unei interesante Expoziții itinerante de artă decorativă, textile și ceramice, a Fiialei U.A.P. din orașul de la Poalele Feleacului.

Valoroși practicieni ai domeniului, de vârste diferite, între 30 și 70 de ani, cu un bogat palmares la nivel național sau internațional, au onorat provocarea lansată de doamna Adriana Dobra (șef secție artă decorativă Cluj), de „a se expune” publicului din câteva mari orașe ale țării: Deva, Alba Iulia, Oradea, Baia Mare, Bistrița, Craiova. Proiect îndrăzneț, de entuziaști care sfidează cu bună știință condiția precară a artiștilor de azi care, total „privatizat”, nu are comandă socială, lucrează și expune pe unde apucă (la Cluj, de exemplu, la 1000 de artiști care nu au nici un spațiu adecvat de expunere, sunt numai 100 de atelier).

Astfel a luat naștere și s-a încheiat o expoziție, de o admirabilă coerență, în ciuda nărurii mare de autorii, un dialog permanent atât între generații cât și între tehnicile de lucru.

Nu voi face o prezentare exhaustivă și nici nu voi cădea în păcăutul de a nominaliza, într-un noian de expozanți și stiluri de lucru, de personalități, pentru că mesajul generos al artefactelor clujene ne-a parvenit de la toți cei prezenți în expoziția realizată într-o selecție și o concepție pro-

prie: Ailincăi Arina, Amariei Elena, Basso Elena, Botiș Manuela, Bulzan Dana, Cenan Felicia, Chirilă Emilia, Cioti Iordanka, Crăciun Ileana, Crăciun Zoia, Florian Andrei, Forro Agnes, Horvath B. Corina, Huluba Maria, Karoly Zolt, Kiss Melinda, Lobont Lucia, Morari Liliiana, Pelladi Oriana, Popescu Roman Angela, Quai Cristina, Stici Doina, Sumedrea Ioan Jr., Tudoran Clara, Dobra Adriana, Turculeț Gil Jean, Georgescu Marius. Ei și-au încredințat operele doamnei Adriana Dobra, adevărat comisar de artă, cu o personalitate puternică și aparte, care le-a însoțit și etalat peste tot, într-o acceastă, dar vesnic nouă expoziție. La Craiova au însoțit-o plasticienele Zoia Crăciun, Iordanka Cioti și Amariei Elena, împreună montând „în scenă” obiecte a căror simplă trecere în revistă a însemnat, deopotrivă pentru noi, un prilej de parcurgere a genurilor și a tehnicilor de lucru, ca și a repertoriului de modalități de exprimare, de la „transcriere”, la „inovatie”. La fel de bogată s-a dovedit a fi și paleta materialelor utilizate, ce a inventariat, de la tapiserie (haute-lisse), imprimeu și colaj, broderie mecanică sau manuală, broderie și tricou, porțelan și sticlă, faiență și gresie, samon, până la piele și sisal, cu numeroase realizări în „tehnică personală”.

Impecabila ținută profesională a fost semn de distincție al acestei expoziții cu piese decorativ-ambientale sau utilitare, create dincolo de standardele, producție de masă și obiect industrial, dar mai ales de kitsch-ul ce ne sufocă.

Iar publicul a luat cunoștință de toate acestea și a gustat ambientul bine orchestrat, în care totul respiră, indiferent de dimensiuni, motive, culori, fragilități, ales punctate pentru a încropi un univers special.

■ **Minuna Matciș**

o reprezentație unitară, echilibrată

In cadrul ediției a X-a a Festivalului Internațional „Elena Teodorini”, Teatrul Liric din Craiova a invitat la reprezentanța cu **Tosca**, onorând „Anul Puccini” printr-o nouă versiune regională datorată nasterii lui Tamas Ferly, rezolvând în general cu acuratețe aspectele scenice în decorurile sugestive și costumele viu colorate semnate de Răsvan Drăgănescu. Dar spectacolul a prilejuit și debutul sopranei Anda Pop (de la Concursul „Madama Butterfly”) personaj intrupat, de asemenea la Craiova, pentru prima oară în spectacol, unanim apreciat apoi

și de presa germană, cu ocazia tumeului efectuat în vară alături de ansamblul din Bănie).

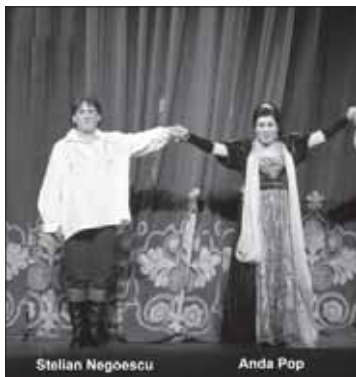
În Mario Cavaradossi I-am reascultat pe tenorul Stelian Negoescu, într-o formă extrem de bună, vocea sa cultă și metalică, aceluși sugiu și penetrant asigurându-i succesul deplin (bissând, de altfel, aria din actul IV). Departate de anvergură personajul Scarpia, baritonul bulgar Ivan Konsulov a parcurs rolul corect, dar fără relief, în timp ce abia Sorin Drănicu și-a etalat din nou, în Angelotti, amplexarea glasului, dar Alexandru Kocpci a sustinut rolul Sacristanului plat, fără urmă de umor; în schimb, tenorul Ion Sandu Filip a fost convingător în Spoleto, așezămîntul tinerilor colegi care au apărut în roluri de plan secund — Ioan Cherata (Sciarone), Dragoș Drănicu (Temicenul), Andreia Leonte (Păstorul) — corul (pre-

gătit de Pavel Sopov) a cântat bine, iar orchestra a fost masivă, rezolvând cu precizie dificila scriitură, dirijorul ieșean Leonard Dumitriu reușind să coordoneze cu rigoare relația fostă-secundă, rezolvând astfel o reprezentanță unitară, echilibrată, în care s-a simțit implicarea efectivă a fiecărui interpret.

Festivalul gândit de directorul Florian-George Zamfir aduce o diversitate benefică, alăturând premierei și o gală de operă, o „fiesta spaniolă”, trupe străine (La serva padrona de Pergolesi — producție italiană sau Simon Boccanegra de Verdi cu artiști bulgari), dar și **Spitalul amorului** — cu mezzosopra Oana Andra (de la Opera Națională din București) și pianistul Alexandru Petrovici.

O ofertă care asigură săli pline și aplauze binemeritate.

■ **Anca Florea**

căutați tenorul la Teatrul Național „Marin Sorescu” din Craiova

Începutul stagiunii unui teatru (fie el „național - provincial”) este un moment foarte important pentru mersul respectivului an teatral. Dilemele unui manager de instituție de spectacol ar trebui să penduleze între „începem cu un spectacol de vitrină, să le arătăm cu ce vom colinda lumea” și „ar fi mai bine să începem cu o montare de încălzire, să readucem în sală spectatorii”. Directorul Mircea Comișteanu s-a dovedit inspirat alegând a doua variantă, propunând titlul incitant al unui text ce se bucură de un mare succes în teatrele românești: „Se caută un tenor” de Ken Ludwig, în traducerea regiștorului Petre Bokor. Sub diverse denumiri („Scandal! la operă”, „Tenor de impruniu” - care este și varianta originală) aceeași comedie bulevardieră se joacă la Teatrul „Nottara” din București, la Cluj, iar Teatrul Național din Târgu-Mureș deschide actuala stagiune cu același titlu. O altă piesă a autorului englez este prezentă la Timișoara - „Cyrano de Buffalo”.

Succesul spectacolului craiovean este respectarea „rețetei”, în care „ingredientele” de bază trebuie să respecte „dozele”: valoarea și valențele textului, inspirația regiștorului în alcătuirea distribuției, publicul cărui a se adresa.

Și pentru că la Teatrul Național „Marin Sorescu” din Craiova managerul este dublat de regiștor, lucrurile au mers de la sine. Comedia spumoasă, dinamică, cu niște caractere foarte bine conturate, quiproquo-urle, un continuu imbroglu și savoare replicilor îi convin de minune lui Mircea Comișteanu, spirit ludic, plin de umor. Mai ales că subiecții piesei - o satiră „soft” - este inspirat de „culisele” teatrului, unde intrigile, viciele, moralitatea și (uneori) valorile îndoielnice sunt acoperite cu o poignită lăcușoasă (de cele mai multe ori de tinichea) și înșelătoare.

Cu o distribuție omogenă, dar dominată detașat de carismaticul Valer Dellakeza, spectacolul este unitar la nivel interpretativ. Pentru mai tinerii parteneri de scenă ai sărbătoritului actor (la cei pa-

Angel Rababoc, Valer Dellakeza și Gabriela Baciu

truzeți de ani de „meserie”), Valer Dellakeza este un catalizator al jocului în rolul impresarului Saunders. Însă Marian Politic (tânărul talentat, timid și îndrăgostit Max), Angel Rababoc (vicioșul tenor Tito), Monica Modreanu („venerabilă” mătușă Soția), Gabriela Baciu (Maria, soția lui Tito), Adela Minae (Magie, fiica frivolă, dar năivă a lui Saunders) își interpretează corect partiturile, fără excese, fără să iasă „din cadru”. Ștefan Cepoi face un ușor derapaj în zelul interpretării rolului său - Liftierul. O prezență, însă, plină de haz și savoare este Cerasela Iosifescu, actrița ce dă viață unui personaj detestabil în realitate (și totuși atât de des întâlnit...), dar adorabil în acest spectacol-sopra-na Diana, gata de „orice sacrificii” pentru o carieră strălucită. (Aici trebuie precizat faptul că titulara rolului Diana este Geni Macsim, însă o situație demnă de acțiunea acestui spectacol a adus-o în scenă pe Cerasela Iosifescu. Încurcate sunt culisele teatrului...)

Aerul rece și boem al costumelor Lici Dogaru evidențiază discret caracterele personajelor și se mișcă natural, elegant în decorațiunile funcționale și inspirat al scenografului Viorel Penișoară-Stegaru.

strada Traian Demetrescu, nr.31.
Casa de cultură

Jo, Cucu, Lori

Expoziția de la Casa de Cultură „Traian Demetrescu” nu ne-a făcut munca mai ușoară. Drept urmare, am profitat de faptul că sunt expuse lucrările a trei artiști așa că ne vom limita la câteva aprecieri pentru a evidenția trăsăturile prin care se individualizează fiecare artist și, mai ales, să indicăm punctele forte ale fiecăreia.

Trei stiluri diferite, treizeci și trei de tablouri expuse. Într-o ordine absolut aleatorie, vom privi puțin spre tablourile Andrei Niță pentru început. Tablourile ei se disting prin simplitate. Picturile nu atrag atenția prin felul în care sunt realizate, ci prin povestea care stă în spatele fiecăreia. După ce am călătorit prin peisaje care mai de care mai îndepărtate de civilizație, observăm cum ruptura totuși nu se poate realiza complet. Întrucât spre natură pe care o realizează artista este, până la urmă, doar concentrarea atenției asupra naturii și marginalizarea tehnologiei. Tablourile ei sunt totuși cuminți. Îndepărtarea de tehnologie pe care o dorește nu este în trepte.

O primăvară cu frunze care cad - ar putea fi cea mai potrivită (nu și cea mai reușită stilistic) sintagmă pentru tablourile Rodică Zamșa. Particularitatea picturilor sale este energia care se consumă pe sine. Pus în alte cuvinte, artista îmaginează cantități enorme de energie în unele

picturi, în timp ce altele absorb energie. Acest joc între tablouri, un du-te vino al energiei, se traduce în imagini excelente. Menționăm „Simfonia florilor” și „Peisaj de iarnă” - cele două poliuri ale imaginilor expuse de artistă. Restul tablourilor expuse nu fac decât să amplifice circuitul menționat mai sus.

Chiar dacă unele tablouri ale Dianei Vlădianu par lipsite de viață, prin altele, artista reușește să transmită o emoție acumulată în îmbinarea culorilor - fie numai calde, fie numai reci. Sunt câteva exponate ce au o valoare domestică crescută, cum ar fi: „Casa de la ploarii” sau „Apus în Delta Dunării” sau „La malul mării”. Acces-tate sunt dominate de o liniste plăcută sau de o inserare liniștită. Cu toate acestea, artista nu se oprește la imagini „cuminți” ci, dimpotrivă, rupe obișnuința cu două compoziții, am putea spune, extreme. Este de desprind de obișnuta stare menționată în favoarea artistei neliniștii, a unei fărâmi care nu are sfârșit („Compoziție 1” și „Compoziție 2”). Fără să mai trădăm din secretele expoziției, ne exprimăm dorința de a vedea mai multe tablouri ale celor trei creatoare. Vă garantăm că aceeași dorință o să o aveți și dumneavoastră după ce veți vizita expoziția din Str. Traian Demetrescu, nr. 31.

■ Marius Neacșu

Rodica Zamșa - Simfonia culorilor

ABONEAZĂ-TE!

Revista **Mozaicul**, Craiova, str. Pașcani, nr. 9, 200151

Costul abonamentului este: 12 RON/6 luni sau 24 RON/12 luni. Prețul include cheltuielile postale.

Plata - prin mandat postal. Relații la tel./fax 0251-596136; Persoana de contact: Adrian Michidută e-mail: mozaicul98@yahoo.com

DIRECTOR Nicolae Marinescu

Revistă editată de AIUS PrintEd

În parteneriat cu Casa de cultură a municipiului Craiova „Traian Demetrescu”

Revista apare cu sprijinul Autorității Naționale de Cercetare Științifică

Tiraj: 1000 ex.

MOZAIKUL

REDACTOR EF Constantin M. Popa

REDACTOR EF ADJUNCT Gabriel Coșoveanu

REDACTORI Luminița Corneanu Cosmin Dragoste

Gabriela Gheorghisor Silviu Gongonea Xenia Karo-Negrea Petrișor Militaru Tiberiu Neacșu Mihaela Velea

COLEGIU DE REDACȚIE

Marin Budică Horia Dulvac Mircea Iliescu Lucian Irimescu Ion Militaru Adrian Michidută Sorina Sorescu

COORDONARE GRAFIC

Mihaela Chiriță

Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Manuscrisurile nepublicate nu se însoțiază

www.revista-mozaicul.ro

Partener al OEP (Observatoire Européen du Plurlinguisme) Tiparul: Aius PrintEd

Adresa revistei: str. Pașcani nr. 9, 200151 Craiova, Tel./Fax: 0251/59.61.36 E-mail: mozaicul98@yahoo.com

ISSN 1454-2293

■ JEAN-LUC WAUTHIER

poeme

Eu
cel afazie
cel analfabet
cel care își pierde cuvintele precum
chele
cel care se bălbaie într-o limbă
frumoasă
mistificată până în măduva oaselor
cavaler care strălucește în van
sub arcadele de fier ale unui
fluviu blâmbzit
Eu
omul deghizat
al cărui nume l-am uitat
impostor prudent
poet dezafectat
cu masca uzată în mars
fortat,
strivit în desert
de un soare lung de cenușă
cel care
își trage din sânge ultima replică
o piesă neterminată după o cortină de
fier
și cel care n-a putut niciodată să
smulgă călușul pus de copilărie
în gătlejul umbrei

Chiar aici sfârșește orice vorbire –
drept un bagaj
dorințele și absența

Prea târziu pentru a măsura cu
pasul
acest întins teritoriu al ostilității
unde moartea care rânjește
stămește cercul
emoțiilor nocturne

Prea târziu
secură timpul
termină de dislocat
spațiul

El posedă
marile cărți ale nopții
unde se retrage când vine ziua
El rămâne aici
nemîșcat
cu ochii fixați
pe prădătorii dimineții.
El își lasă dublul
să meargă la trap, ținând discursuri,
strângându-vă mâinile, abordând
inabordabilul, visând la
femei
intangibile
otrăvite
perorând în piața publică
oferită celor Vanitoși –
el, cel care, în adăpostu-i obscur
se tutuiește cu moartea
vorbindu-i în tăcere
până în adâncul ochilor.

Frumoasa stă în grădina tăcerii
poate că are fața întoarsă
către noapte
nu epuizează nimic
din această hulă a inimii care bate
pentru nimeni pe o stradă pustie
unde te înțeleg doar lătrăturile câinilor.
Deschide fereastra
varsă sarea pe masă
bate

Jean-Luc Wauthier, „poetul fără frontiere”, este, în mod incontestabil, una dintre figurile marcante ale spațiului literar francofon. Președinte al Centrului belgian al Asociației Internaționale a Criticilor Literari și, începând din 2004, al Centrului Internațional, redactor-șef al revistei „Journal des poètes”, Jean-Luc Wauthier se impune, în același timp, drept un creator remarcabil. Opera sa literară impresionantă – peste șaptesprezece volume de versuri, proză scurtă, eseuri și un roman, *Le Royaume* – i-a adus consacrarea la nivel internațional.

Pentru volumele de versuri (*Mon pays aux beaux noms*, *Morteville*, *La neige en feu*, *Secrète évidence*, *Tessons d'absence*, *Le domaine*, *Les vitres de la nuit*, *Lumière noire*, *Le nom du père*, *Parle silence et l'ombre*, *La soif et l'oubli*, *L'autre versant*, *Fruits de l'ombre*), Jean-Luc Wauthier a fost recompensat cu distincții prestigioase: premiile „Ville de Charlot” și „Nicole Houssa” și „Emile Polak” (acordate de Academia Belgiană), Premiul Internațional „Lucian Blaga” pentru ansamblul operei poetice, Premiul Internațional René Lyr, Premiul Internațional Gauchez-Philippot.

Poezia lui Jean-Luc Wauthier propune o experiență ontologică și existențială unei limite imposibilului, într-o realitate discontinuă și contradictorie, în care prozaicul și insolitul coexistă. O scriitură senzorială, bazată pe forța de sugestie a „cuvântului-imagină”, îl atrage pe lector într-un „univers elemental”. Un univers în care nispul desertului, vântul, zăpada, focul, copacul se regăsesc asociate spontan cu medii transparente sau de reflexie – fereastră, oglindă, geam – care sugerează un joc continuu al instabilității și al efemerului, o oscilație permanentă între o viziune reconfortantă și una destabilizantă a lumii. (**Valentina Rădulescu**)

până ai să-ți rupi mâinile
de ușa timpului
Frumoasa stă în grădina tăcerii
Iubirea este un suflet mutilat
pierdut sub copacii
care clipesc din ochii lor fișei
sub săgețile unei negre lumini.
În depărtări se stinge sunetul
incăpățânat
al unei stele ce nu vrea să moară.

(Poeme inedite din ciclul *Reversul cerului – L'envers du ciel*)

Traducere din limba franceză de
■ Valentina Rădulescu

■ MARC DUGARDIN

poeme

o îndoială
se strecoară în zare

cuvântul miracol
nu-mi vine la vreme sub pană

vă vorbesc
despre această ramură
de carton cealaltă a ferestrei

despre adierea
care în trecere a făcut-o frumoasă
și nu s-a mai întors

de jos un copil
privește luna
iar luna este albă
și bună ca laptele

nimic nu-l leagă pe copil
de acea albă strălucire
doar pe vecie

o umbră însetată

șuier scurt prin iarnă

pasărea
lasă în urmă cenușa
unui mut anotimp

călăuzită
de un cântec
încă neauzit

puțina fircire
dansează pe sârmă

între mâinile-împreunute
bătrâna femeie
toate așteptările
și le-a risipit

rugăciunea-i doar atunci
se eliberează
ca și poemul
de care mă apropii
tremurând

(Din volumul *La peur de la plénitude*)

Traducere din limba franceză de
■ Anda Rădulescu

Marc Dugardin este unul din poeții belgieni moderni, a cărui poezie ia forma unei umanități amicale.

Născut la Bruxelles în 1946, trăiește în prezent la Namur. Membru în consiliul de administrație al cunoscutei publicații *Le Journal des poètes* între anii 1982-1988, face în prezent parte din Asociația criticilor belgieni și din Consiliul de redacție al editurii *Arbre à paroles*.

În 2005 a fost laureat al bursei „Spes” pentru poezie. Între 1982 și 2007 a publicat peste zece volume de versuri: *Convinces* (1982), *Itinéraires de la patience* (1984), *Recherche* (1984), *Poèmes des matins exigeants* (1986), *Une parenthèse pour le vent* (1989), *Music for a while* (1990), *Un pas pour l'éphémère / Un pas pour l'éternel* (1993), *La peur la plénitude* (1994), *L'écoute infiniment* (1999), *Hovenieren in Vergetelheid* (2002), *Solitude du chœur* (2002), *Stances* (2004), *Fragments du jour* (2004) și *Soupirail d'enfance* (2007). Poezia sa a fost apreciată încă de la debutul său, poetul numărănd în palmares premii importante precum: René Lyr, René Gerbault, Jean Kobs al Academiei Regale de Limbă și Literatură Franceză. A colaborat la revista literară cunoscută *Vérités*, *Le Journal des poètes*, *L'arbre à paroles*, *L'Écluse française*, *Triangle*, *Sources*, *Poésie présente*, *Plein Chant*, *Marginales*.

Puternic influențat de muzică, poezia lui Marc Dugardin oscilează între angosă și uimirea în fața evenimentelor simple ale existenței, între solitudine și viața colectivă. Cuvintele se înlănțuie discret și armonios, sensurile sugerează senzualitatea, de altfel un reper constant al poemelor. Multiplele voci care se fac auzite în poeziile sale se contopesc, captând atenția cititorului și oferindu-i un univers aflat sub semnul efemerului, însă cu relevante aproape mistice. (**Anda Rădulescu**)

Lucian Irimescu - *Sacru și profan*